

**UCHWAŁA NR XXXVI/465/2017
RADY GMINY LUBICZ**

z dnia 25 sierpnia 2017 r.

w sprawie przyjęcia Programu Wspierania Seniorów w Gminie Lubicz na lata 2017-2020.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2016, poz. 446 ze zm.) w związku z art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2016, poz. 930 ze zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Program Wspierania Seniorów w Gminie Lubicz na lata 2017-2020, który stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Lubicz.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Hanna Anzel

Załącznik do uchwały Nr XXXVI/465/2017

Rady Gminy Lubicz

z dnia 25 sierpnia 2017 r.

PROGRAM WSPIERANIA SENIORÓW W GMINIE LUBICZ NA LATA 2017-2020

Spis treści

I.	Wprowadzenie	3
II.	Diagnoza sytuacji seniorów w Gminie Lubicz	5
	2.1 Charakterystyka środowiska lokalnego	5
	2.2 Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej klientów pomocy społecznej powyżej 56 roku życia	5
	2.3 Analiza sytuacji rodzinnej, zdrowotnej i ekonomicznej seniorów na terenie Gminy Lubicz – raport z badania ankietowego	31
	2.4 Wnioski ogólne	43
III.	Analiza SWOT środowiska lokalnego	45
IV.	Zasoby	48
V.	Adresaci programu	48
VI.	Cel główny, cele szczegółowe	48
VII.	Przewidywane efekty	49
VIII.	Działania programu	50
IX.	Źródła finansowania	59
X.	Monitoring i ewaluacja	59

I. Wprowadzenie

Średnia długość życia na świecie systematycznie wzrasta. W XXI wieku starość demograficzna zaczyna obejmować cały świat. Społeczeństwa krajów rozwiniętych to w większości społeczeństwa starzejące się i najbardziej podlegające zmianom demograficznym. W gerontologii społecznej pojawiło się pojęcie globalizacji starzenia się, nawiązujące do faktu, że co dziesiąty mieszkaniec ziemi ma powyżej 60 lat.

Starzenie się społeczeństwa, rozumiane jako „proces polegający na wzroście liczby i udziału osób w starszym wieku” w ogóle społeczeństwa staje się obecnie jednym z głównych problemów globu. Niektórzy badacze twierdzą nawet, że jest to zjawisko najważniejsze w XXI wieku, gdyż pociąga za sobą wiele konsekwencji, wpływających praktycznie na każdą sferę ludzkiego życia.

W efekcie postępującego starzenia się społeczeństwa i ciągłego braku efektywnych działań ze strony polityki społecznej, negatywne skutki procesu starzenia się są w Polsce coraz bardziej widoczne, co staje się coraz bardziej uciążliwe dla Państwa, jak i społeczeństwa. Priorytetem polityki dotyczącej osób starszych w Polsce jest wspieranie aktywnego starzenia się w zdrowiu oraz zapewnienie możliwości prowadzenia w dalszym ciągu samodzielnego, niezależnego i satysfakcjonującego życia.

Proces starzenia się polskiego społeczeństwa już dawno przestał być tematem tabu. Wręcz przeciwnie, dzisiaj na wszystkich szczeblach politycznych i społecznych trwa dyskusja jak temu problemowi zapobiec i jak najlepiej przygotować się na ciągły wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle społeczeństwa. Dyskusje trwają na forum rządowym, samorządowym i niżej na szczeblach ośrodków pomocy społecznej. Im lepiej i szybciej Polska przygotuje kompleksowy plan działań na rzecz osób w wieku senioralnym, tym życie seniorów stanie się bardziej komfortowe.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubiczu w odpowiedzi na ciągły wzrost liczby osób w wieku podeszłym na terenie gminy oraz zmieniającą się skalę, wagę i specyfikę problemów z tym związanych, opracował Program wspierania seniorów w Gminie Lubicz na lata 2017 – 2020. Głównym założeniem niniejszego programu jest skuteczny system opieki oraz wsparcia dla seniorów w Gminie Lubicz zmierzający do ich aktywizacji społecznej, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i izolacji, jak również umożliwienia dostępu do szeroko zakrojonej pomocy w postaci usług opiekuńczych oraz dostępu do wydarzeń kulturalnych, sportowych i prozdrowotnych.

Bezpośrednią przyczyną powstania niniejszego projektu są zrealizowane przez tutejszy Ośrodek Pomocy Społecznej badania społeczne nad osobami w wieku senioralnym na terenie gminy Lubicz. Stanowią one diagnozę opisywanego problemu i odpowiednio opracowane staną się istotnym elementem dla dalszej pracy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubiczu.

Niniejszy program stanowi kompleksowy system wsparcia i zintegrowanych działań kierowanych do seniorów z terenu Gminy Lubicz zagrożonych wykluczeniem społecznym i izolacją oraz brakiem wsparcia i opieki.

II. Diagnoza sytuacji seniorów w Gminie Lubicz

2.1 Charakterystyka środowiska lokalnego

Gminę Lubicz na dzień 31.12.2016 r. zamieszkiwały 2 443 osoby w wieku podeszłym (kobiety w wieku „60+”, mężczyźni w wieku „65+”). Poniżej przedstawiono podział seniorów w Gminie Lubicz z uwzględnieniem miejsca zamieszkania oraz podziału ze względu na płeć.

Tabela 1 Liczba seniorów w Gminie Lubicz - podział ze względu na miejsce zamieszkania oraz płeć (opracowanie własne).

l.p.	miejsowość	liczba kobiet	liczba mężczyzn	razem kobiet i mężczyzn
1	Brzezinko	24	14	38
2	Brzeźno	35	22	57
3	Grabowiec	58	36	94
4	Grębocin	234	127	361
5	Gronowo	82	38	120
6	Gronówko	13	7	20
7	Jedwabno	42	12	54
8	Józefowo	11	5	16
9	Kopanino	25	7	32
10	Krobia	119	53	172
11	Lubicz Dolny	291	125	416
12	Lubicz Górny	271	109	380
13	Mierzynek	31	10	41
14	Młyniec Pierwszy	62	25	87
15	Młyniec Drugi	45	25	70
16	Nowa Wieś	31	17	48
17	Rogowo	31	20	51
18	Rogówko	53	30	83
19	Złotoria	209	94	303
	Ogółem	1667	776	2443

2.2 Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej klientów pomocy społecznej powyżej 56 roku życia

Analizy sytuacji seniorów zamieszkujących Gminę Lubicz dokonano dwutorowo. W pierwszej części analizie poddano sytuację społeczno-ekonomiczną, zdrowotną, mieszkaniową i rodzinną osób starszych (powyżej 56 roku życia) korzystających z pomocy tut. Ośrodka Pomocy Społecznej.

Raport badawczy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubiczu objął analizą sto siedemdziesiąt dwie osoby będące po pięćdziesiątym szóstym roku życia, które

w latach 2014-2015 korzystały z różnych form pomocy dostępnych w tut. Ośrodku. Byli to wszyscy klienci tut. Ośrodka w wieku senioralnym. W kręgu zainteresowań znalazły się osoby, które już weszły w wiek senioralny i te, które w niedługim czasie dojrą do wieku senioralnego, a już teraz starają się zaplanować swoją „jesień życia”, bądź nie posiadają wizji przyszłości.

Klienci ci zostali objęci wsparciem finansowym, pomocą w formie usług opiekuńczych lub pracą socjalną. Punktem wyjścia do analizy był przeprowadzony w miejscu zamieszkania klienta wywiad środowiskowy oraz całościowa wiedza pracownika socjalnego na temat sytuacji rodzinnej i społecznej klienta i jego rodziny. W tym celu pracowników socjalnych z rejonu poproszono o wypełnienie krótkiego kwestionariusza dotyczącego problemów z uzależnieniami, a także konieczności wsparcia w postaci usług opiekuńczych bądź wspierających. Zastosowano następujące metody badawcze: analiza dokumentów oraz wywiad kwestionariuszowy.

ROZDZIAŁ I - POMOC SPOŁECZNA

Z analizy danych dotyczących osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2014-2015 wynika, że grupa osób korzystających z pomocy społecznej po pięćdziesiątym szóstym roku życia, na tle pozostałych osób objętych pomocą społeczną, jest stosunkowo liczna – sto trzydzieści cztery osoby w 2014 roku i sto czterdzieści osiem osób w 2015 roku. Część klientów korzystała z pomocy społecznej zarówno w roku 2014 jak i 2015. Wobec powyższego w okresie od 01.2014 do 12.2015 z pomocy tut. Ośrodka Pomocy Społecznej korzystały łącznie sto siedemdziesiąt dwie osoby.

Osoby w wieku „56+”, które otrzymały świadczenia z pomocy społecznej w okresie od 2014/01/01 do 2014/12/31 (według podmiotu decyzji)

Płeć	Wiek	Liczba osób
kobiety	56-65	52
kobiety	66 i więcej	22
kobiety	razem	74

mężczyźni	56-65	50
mężczyźni	66 i więcej	10
mężczyźni	razem	60
razem	razem	134

Osoby w wieku „56+”, które otrzymały świadczenia z pomocy społecznej w okresie od 2015/01/01 do 2015/12/31 (według podmiotu decyzji)

Płeć	Wiek	Liczba osób
kobiety	56-65	47
kobiety	66 i więcej	45
kobiety	razem	92
mężczyźni	56-65	43
mężczyźni	66 i więcej	13
mężczyźni	razem	56
razem	razem	148

Osoby, które otrzymały świadczenia z pomocy społecznej w okresie od 2014/01/01 do 2014/12/31 z podziałem na grupę osób w wieku „56+” i pozostałych klientów pomocy społecznej (według podmiotu decyzji)

Płeć	Wiek	Liczba osób
kobiety	0-55	347
kobiety	56+	74
kobiety	razem	421
mężczyźni	0-55	109
mężczyźni	56+	60
mężczyźni	razem	169
razem	0-55	456
razem	56+	134
razem	razem	590

Osoby, które otrzymały świadczenia z pomocy społecznej w okresie od 2015/01/01 do 2015/12/31 z podziałem na grupę osób w wieku „56+” i pozostałych klientów pomocy społecznej (według podmiotu decyzji)

Płeć	Wiek	Liczba osób
kobiety	0-55	319
kobiety	56+	92
kobiety	razem	411
mężczyźni	0-55	104
mężczyźni	56+	56
mężczyźni	razem	160
razem	0-55	423
razem	56+	148
razem	razem	571

Osoby, które otrzymały świadczenia z pomocy społecznej w okresie od 2014/01/01 do 2014/12/31 z podziałem na kategorie wiekowe (według podmiotu decyzji)

Płeć	Wiek	Liczba osób
kobiety	0-17	2
kobiety	18-25	52
kobiety	26-35	123
kobiety	36-45	99
kobiety	46-55	71
kobiety	56-65	52
kobiety	66 i więcej	22
kobiety	razem	421
mężczyźni	18-25	13
mężczyźni	26-35	28
mężczyźni	36-45	32
mężczyźni	46-55	36

mężczyźni	56-65	50
mężczyźni	66 i więcej	10
mężczyźni	razem	169
razem	razem	590

Osoby, które otrzymały świadczenia z pomocy społecznej w okresie od 2015/01/01 do 2015/12/31 z podziałem na kategorie wiekowe (według podmiotu decyzji)

Płeć	Wiek	Liczba osób
kobiety	0-17	1
kobiety	18-25	49
kobiety	26-35	107
kobiety	36-45	104
kobiety	46-55	58
kobiety	56-65	47
kobiety	66 i więcej	45
kobiety	razem	411
mężczyźni	18-25	12
mężczyźni	26-35	30
mężczyźni	36-45	28
mężczyźni	46-55	34
mężczyźni	56-65	43
mężczyźni	66 i więcej	13
mężczyźni	razem	160
razem	razem	571

WNIOSKI

Z analizy danych statystycznych wynika, że w 2014 roku sto trzydzieści cztery osoby po pięćdziesiątym szóstym roku życia korzystały z pomocy społecznej, co stanowi 22,71 % ogółu wszystkich osób objętych pomocą społeczną. Już w 2015 roku w gronie osób korzystających z pomocy społecznej znalazło się sto czterdzieści osiem osób po pięćdziesiątym szóstym roku życia. W ujęciu procentowym dało to kwotę 25,92 % wszystkich korzystających z pomocy społecznej. Z tego wynika, że co czwarta osoba korzystająca z pomocy społecznej, jako adresat decyzji administracyjnej wydanej w 2015 roku, była osobą w wieku „56+”. Na podstawie powyższego możemy wnioskować, że spadła ogólna liczba osób korzystających ze wsparcia tut. Ośrodka, natomiast zwiększyła się liczba osób po pięćdziesiątym szóstym roku życia.

Analizując dane ośrodka należy zauważyć, że grupa osób w wieku „56+” objęta pomocą społeczną spełnia kryteria uprawniające do korzystania z pomocy społecznej, a w wielu przypadkach przyczyną korzystania z pomocy tut. Ośrodka jest niski dochód i życie w ubóstwie.

Należy założyć zatem, że w kolejnych latach osoby w wieku „56+” będą wymagały znacznego wsparcia zarówno materialnego, jak i usługowego ze strony pomocy społecznej.

ROZDZIAŁ II – SYTUACJA RODZINNA

Na wszystkich etapach historycznych przemian, rodzina zawsze stanowiła podstawę społeczeństwa i jego najważniejszą instytucję. Poprzez związki pokrewieństwa, więzi emocjonalne, ekonomiczne i kulturowe rodzina gwarantowała swoim członkom poczucie wspólnotowej tożsamości oraz bezpieczeństwa społecznego. O znaczeniu rodziny dla opieki, wsparcia i zaspokajania najważniejszych potrzeb świadczy fakt, że dotychczas nie zbudowano wobec niej żadnych wystarczająco skutecznych podmiotów zastępczych. Dla ludzi w starszym wieku rodzina jest najważniejszą płaszczyzną odniesienia oraz powszechnie odczuwanym gwarantem bezpieczeństwa, opieki i akceptacji. Wskazywana jest jako jedyna instytucja zdolna do wypełnienia rozległych

deficytów starości i skutecznego rozwiązywania problemów znamiennych dla podeszłego wieku. Współcześnie w życiu rodzinnym osób starszych dochodzi do zmian. Ludzie starsi coraz częściej żyją w samodzielnych gospodarstwach domowych, wymagając tym samym stosownego wsparcia. Nawet osoby żyjące w rodzinie z różnych powodów potrzebują opieki.

Spośród wszystkich osób objętych raportem badawczym tj. stu siedemdziesięciu dwóch osób, aż 39,53% tj. sześćdziesiąt osiem osób żyje samotnie, prowadząc jednoosobowe gospodarstwo domowe, zaś sto cztery osoby żyją w rodzinie.

Tabela 1. Osoby w wieku „56+”, żyjące samotnie lub w rodzinie.

Osoba samotna lub w rodzinie	Liczba osób	Odsetek w %
samotna	68	39,53%
w rodzinie	104	60,47%
Suma	172	100%

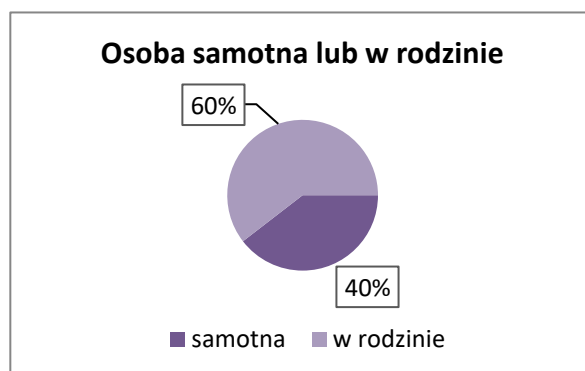
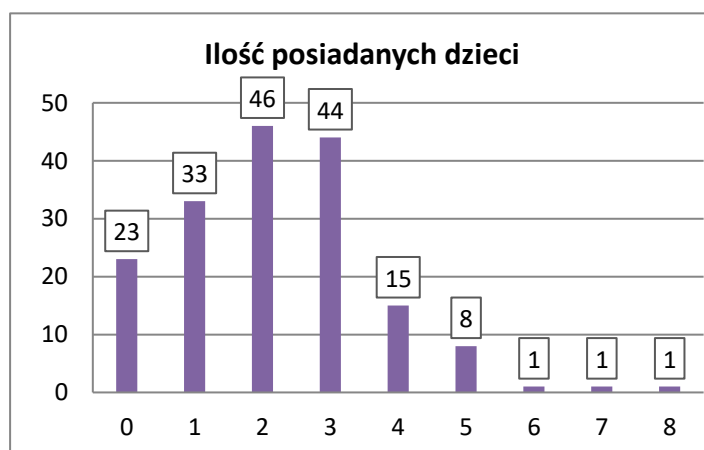

Tabela 2. Liczba dzieci posiadanych przez osoby w wieku „56+”, korzystające z pomocy społecznej.

Liczba posiadanych dzieci	Liczba osób	Odsetek w %
0	23	13,37%
1	33	19,19%
2	46	26,74%
3	44	25,58%
4	15	8,72%
5	8	4,65%
6	1	0,58%
7	1	0,58%
8	1	0,58%
Suma	172	100%

W diagnozowanej grupie „56+”, dwadzieścia trzy osoby nie posiadają dzieci, więc w większości zdani są na siebie, współmałżonka lub ewentualnie dalszą rodzinę. Jest to grono osób zagrożone samotnością, wykluczeniem społecznym, a w ekstremalnej sytuacji

zapomnieniem. Wśród badanych stu siedemdziesięciu dwóch osób w wieku „56+”, aż czterdzieści sześć osób posiada dwoje dzieci, a czterdzieści cztery osoby troje dzieci, dwadzieścia sześć osób posiada czworo i więcej dzieci, a jedna ma ich ośmioro. Wydawać by się mogło, że pozostałe badane osoby winny mieć zabezpieczoną pomoc ze strony własnych dzieci. Jednak klienci zapytani podczas wywiadu środowiskowego, czy mogą liczyć na jakąkolwiek pomoc ze strony rodziny w 47,67% przypadków odpowiedzieli, że nie mogą liczyć na pomoc swoich bliskich. Natomiast 30,81% klientów oznajmiło, że w ich rodzinie występują konflikty, które zaburzają życie rodzinne i mogą mieć wpływ również na skalę i jakość udzielanej na ich rzecz pomocy. Te informacje mogą też sygnalizować, że nawet osoby zamieszkałe wraz z rodziną lub zamieszkałe samotnie, ale posiadające dzieci, nie otrzymują wystarczającego wsparcia, które ostatecznie winien zapewnić ośrodek pomocy społecznej lub inna instytucja.

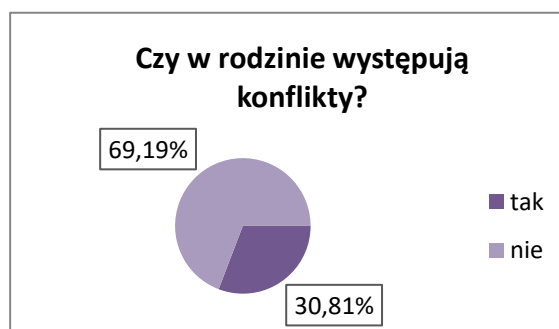
Tabela 3. Możliwość uzyskania wsparcia ze strony rodziny przez osoby w wieku „56+”.

Czy może liczyć na pomoc rodziny?	Liczba osób	Odsetek w %
tak	89	51,74%
nie	82	47,67%
nie dotyczy	1	0,58%
Suma	172	100%

Tabela 4. . Dane informujące o konfliktach występujących w rodzinach osób w wieku „56+”.

Czy w rodzinie występują konflikty?	Liczba osób	Odsetek w %
tak	53	30,81%
nie	119	69,19%
Suma	172	100%

WNIOSKI

W grupie objętej diagnozą 39,53% badanych samotnie prowadzi gospodarstwo domowe. W związku z tym, osoby te są w gronie zagrożonych wykluczeniem społecznym i powinny pozostawać w kręgu zainteresowań pracowników socjalnych. Nawet gdy nie oczekują pomocy finansowej lub usług opiekuńczych, winny być objęte wsparciem przynajmniej w formie pracy socjalnej. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku dwudziestu trzech osób, które nie posiadają dzieci.

Z badania wynika jednak, że ilość posiadanych dzieci nie ma wiążącego wpływu na fakt udzielenia seniorowi pomocy nawet w podstawowym zakresie. Osiemdziesiąt dwie osoby, czyli 47,67% diagnozowanych przyznało, że nie może liczyć na pomoc ze strony rodziny. W związku z tym, w celu uzyskania pomocy swoje kroki kierują w stronę ośrodka pomocy społecznej. Możemy domniemywać, że wpływ na taki stan rzeczy ma m.in. rozpad więzi rodzinnych, zmiana modelu życia w rodzinie, poprzez odchodzenie od zamieszkania kilku pokoleń w jednym lokalu, wyjazdy za granicę do pracy, ale również konflikty w rodzinie. 30,81% badanych osób otwarcie przyznało, że pozostaje w konflikcie z najbliższymi członkami rodziny, co zapewne ma wpływ na ewentualne udzielenie pomocy, nastrój seniora, poczucie bezpieczeństwa oraz sens życia.

Diagnoza życia w rodzinie badanej grupy społecznej prowadzi do niezbyt optymistycznych wniosków. W przypadku osób samotnych oraz bezdzietnych pomoc ośrodka pomocy społecznej lub innych instytucji może stać się jedyną formą wsparcia. Zaskakujący jest jednak fakt, że nawet posiadanie dzieci i rodziny wcale nie oznacza, że senior będzie miał zapewnioną pomoc. Wręcz przeciwnie, w przypadku osób zgłaszających się do pomocy społecznej, ich sytuacja rodzinna z wielu powodów jest trudna i niestabilna, a pomoc społeczna staje się dla nich źródłem zaspokojenia podstawowych potrzeb.

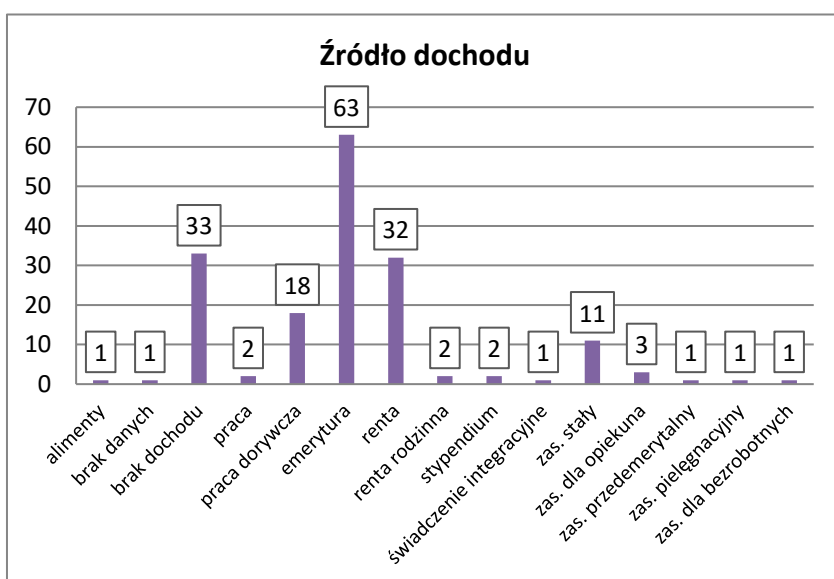
ROZDZIAŁ III – SYTUACJA DOCHODOWA

Warunki materialne są jednym z najważniejszych elementów sytuacji życiowej człowieka. Z tego powodu, we wszystkich badaniach dotyczących warunków bytu, podejmuje się zagadnienie oceny możliwości gospodarowania dochodami, ich wysokości, jak też wyposażenia gospodarstwa domowego w sprzęty i urządzenia. Ma to również

odzwierciedlenie w kwestionariuszu wywiadu środowiskowego, który wymaga konkretnych informacji o sytuacji dochodowej osoby lub rodziny ubiegającej się o świadczenia z pomocy społecznej. Niniejszy raport odnosi się również do sytuacji finansowej osób w wieku senioralnym. Weryfikacji zostały poddane m.in. źródła dochodu i ich wysokość w stosunku do kryterium dochodowego, obowiązującego w ustawie o pomocy społecznej.

W toku badań ustalono, że zdecydowana większość respondentów utrzymuje się z emerytury lub renty. Jednocześnie trzydzieści trzy osoby pozostają bez dochodu, co stanowi 19,19% ogółu diagnozowanej grupy. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż tylko dwie osoby z wieku „56+” pracowały zarobkowo w oparciu o umowę. Z powyższego wnioskować możemy, że osoby w wieku senioralnym są wykluczone z rynku pracy, ale należy również zauważyć, że tylko jedna osoba pobierała zasiłek dla bezrobotnych. Tym samym pozostałe osoby najczęściej nie są aktywne zawodowo, zadowolają się pobieraniem świadczeń z zabezpieczenia społecznego.

Tabela 1 Źródło dochodu osób w wieku „56+” korzystających z pomocy społecznej w latach 2014-2015.

Źródło dochodu	Liczba osób	Odsetek w %
alimenty	1	0,58%
brak danych	1	0,58%
brak dochodu	33	19,19%

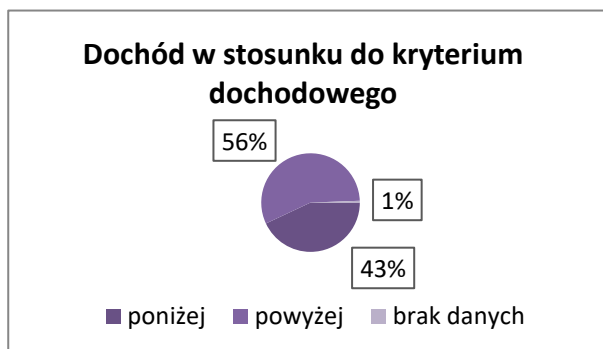
praca	2	1,16%
praca dorywcza	18	10,47%
emerytura	63	36,63%
renta	32	18,60%
renta rodzinna	2	1,16%
stypendium	2	1,16%
świadczenie integracyjne	1	0,58%
zas. stały	11	6,40%
zas. dla opiekuna	3	1,74%
zas. przedemerytalny	1	0,58%
zas. pielęgnacyjny	1	0,58%
zas. dla bezrobotnych	1	0,58%
Suma	172	100%

Spośród wszystkich osób objętych raportem badawczym, aż 43,02% uzyskuje łączny dochód poniżej kryterium dochodowego zawartego w ustawie o pomocy społecznej. Aktualne kryterium dochodowe wynosi 634,00 złotych dla osoby samotnie gospodarującej oraz 514,00 złotych w przypadku osoby w rodzinie. Przez okres od stycznia 2014 roku do 30 września 2015 roku kryterium dochodowe wynosiło 542,00 złotych dla osoby samotnie prowadzącej gospodarstwo domowe oraz 456,00 zł złotych dla osoby w rodzinie.

Należy zauważyć, że pomimo tego, iż 56,40% tj. dziewięćdziesiąt siedem osób posiadało osobisty dochód przekraczający kryterium dochodowe (ustalone zgodnie z ustawą o pomocy społecznej), to korzystały one z różnych form pomocy społecznej. Oznacza to, że pomimo niespełnienia kryterium dochodowego, pracownicy socjalni dopatrzili się szczególnych okoliczności, uzasadniających objęcie ich pomocą społeczną, celem zaspokojenia zgłoszonej przez seniora potrzeby.

Tabela 2. Posiadany dochód osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do kryterium dochodowego ustalonego zgodnie z ustawą o pomocy społecznej.

Dochód w stosunku do kryterium dochodowego	Liczba osób	Odsetek w %
poniżej	74	43,02%
powyżej	97	56,40%
brak danych	1	0,58%
Suma	172	100%

W przypadku trzynastu osób (tj. 7,56 % ogółu badanych) posiadany dochód pomniejszony jest przez zajęcia komornicze. Z wywiadów środowiskowych oraz relacji pracowników socjalnych wynika, że powstały dług będzie wymagał często kilkuletniego spłacania zaległości. W konsekwencji, realny dochód klienta nie będzie pozwalał na zaspokojenie podstawowych potrzeb. Ponadto część długów powstała po tym, jak osoby starsze wzięły kredyt lub pożyczkę dla członków swoich rodzin. Skutkiem niespłacania kredytów lub pożyczek jest spirala zadłużenia i konieczność interwencji komornika.

Tabela 3. Osoby „56+” korzystające z pomocy społecznej a zajęcia komornicze.

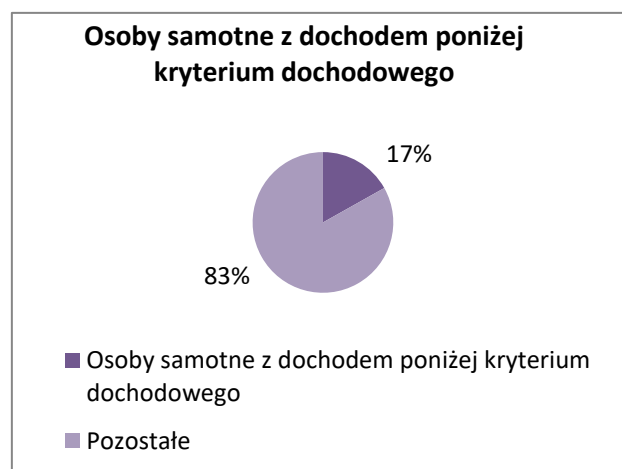
Czy występują zajęcia komornicze?	Liczba osób	Odsetek w %
tak	13	7,56%
nie	157	91,28%
brak danych	2	1,16%
Suma	172	100%

Na potrzeby niniejszego raportu wyodrębniono grono osób samotnie gospodarujących, badając przy okazji ich sytuację finansową. W efekcie okazało się, że wśród badanych stu siedemdziesięciu dwóch osób, aż 17% z nich samotnie prowadzi gospodarstwo domowe, a ich dochód kształtuje się poniżej kryterium dochodowego.

Tabela 4. Osoby samotnie gospodarujące a dochód w stosunku do kryterium dochodowego zgodnego z ustawą o pomocy społecznej.

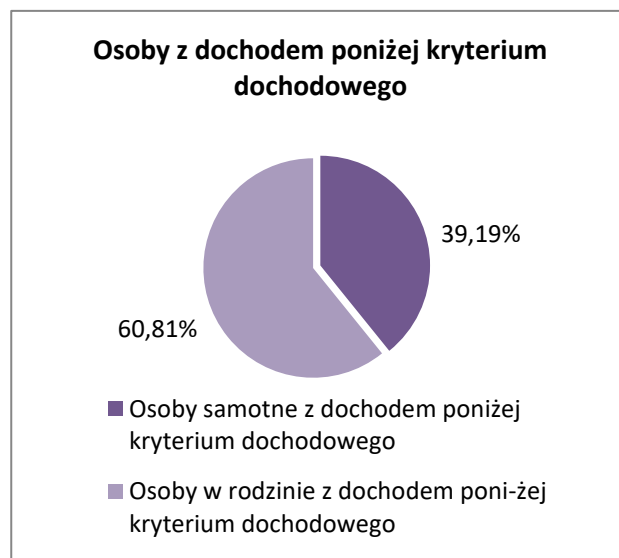
Osoby samotne z dochodem poniżej kryterium dochodowego	29	17%
Pozostałe	143	83%
Łączna liczba osób	172	100%

Poniżej kryterium dochodowego żyją siedemdziesiąt cztery osoby, z czego dwadzieścia dziewięć mieszka samotnie i samotnie prowadzi gospodarstwo domowe, natomiast czterdzieści pięć osób mieszka z rodziną i gospodarstwo domowe prowadzi w rodzinie.

Tabela 5. Osoby w wieku „56+” z dochodem poniżej kryterium dochodowego (zgodnego z ustawą o pomocy społecznej) a prowadzone gospodarstwo domowe.

Osoby z dochodem poniżej kryterium dochodowego	74	100%
Osoby samotne z dochodem poniżej kryterium dochodowego	29	39,19%
Osoby w rodzinie z dochodem poniżej kryterium dochodowego	45	60,81%

WNIOSKI

Na potrzeby niniejszego raportu przeanalizowano sytuację dochodową klientów pomocy społecznej w wieku „56+”. W zdecydowanej większości ich sytuacja finansowa jest trudna i nie pozwala na samodzielne zaspokojenie podstawowych potrzeb. Najbardziej stabilna sytuacja finansowa dotyczy osób otrzymujących już emeryturę lub rentę. Osoby te mają stały dochód, więc mogą planować wydatki i zaspokajać częściowo podstawowe potrzeby życiowe. Posiadanie emerytury lub renty nie jest jednak jednoznaczne z możliwością pełnego zaspokojenia potrzeb. Decydujący wpływ ma wówczas wysokość otrzymywanego świadczenia oraz wysokość stałych zobowiązań, ale także tzw. nieprzewidziane wydatki. Część klientów przekraczających kryterium dochodowe otrzymuje pomoc finansową w formie specjalnych zasiłków celowych, na zrealizowanie tych potrzeb, których nie mogli samodzielnie zaspokoić.

W trzydziestu trzech przypadkach badane osoby nie mają żadnego dochodu, co może doprowadzić do sytuacji, w której będą oni niejako skazani na korzystanie z pomocy społecznej. Niestabilna sytuacja finansowa dotyczy również osób, których dochodem były alimenty, praca dorywcza, stypendium, świadczenie integracyjne, zasiłek stały, zasiłek dla opiekuna, zasiłek pielęgnacyjny oraz zasiłek dla bezrobotnych. Osoby te

utrzymywały się z dochodów nie mających charakteru stałego, tym samym w każdym czasie mogła nastąpić ich strata.

Analizując zabezpieczenie finansowe klientów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubiczu warto jest pochylić się nad sytuacją materialną osób po pięćdziesiątym roku życia i przed uzyskaniem przez nich wieku emerytalnego. Z analizy wywiadów środowiskowych oraz pracy socjalnej wynika, że w tej grupie jest wiele osób które od wielu lat pracują bez umów, dorywczo, nieregularnie lub nie pracują. Tym samym osoby te nie opłacają składek emerytalno – rentowych. W rezultacie mają mało lat składkowych, głównie dlatego, że ich kariera zawodowa zaczynała się w okresie transformacji ustrojowej. Następnie, trafiając już w latach dziewięćdziesiątych na tzw. otwarty i komercyjny rynek pracy bardzo często nie byli w stanie podjąć stałej aktywności zawodowej, a ich bierność na tej płaszczyźnie trwała przez kilkanaście a nawet kilkadziesiąt następnych lat. W tej sytuacji część klientów zbliżając się do wieku emerytalnego nie posiada stałego dochodu, a ze względu na zaawansowany wiek dla potencjalnych pracodawców są niezbyt atrakcyjnymi pracownikami. W związku z brakiem wymaganej liczby lat składkowych, klienci nie mają prawa do renty lub emerytury. Tym samym uzyskując wiek senioralny, staną się stałymi klientami pomocy społecznej.

ROZDZIAŁ IV – SYTUACJA ZDROWOTNA

Proces starzenia się ma wymiar wielowarstwowy i wielowymiarowy, zależny od wielu współwystępujących czynników wewnętrznych i zewnętrznych, takich jak: genotyp i fenotyp, czyli wpływ środowiska. Starzenie się jest również naturalną fazą rozwojową w cyklu życia człowieka. W wymiarze biologicznym polega na zmniejszaniu się zdolności regeneracji organizmu, spadku zdolności samoodnawiania się komórek i tkanek, wreszcie osłabieniu zdolności adaptacyjnych organizmu. Proces starzenia nie przebiega u wszystkich jednakowo. Występują znaczne indywidualne różnice w tempie starzenia się, obejmujące wszystkie wewnętrzne organy, które pod wpływem stylu życia oraz czynników zewnętrznych mogą u różnych osób starzeć się („zużywać”) w innym tempie. Bez wątpienia wpływ na ten stan rzeczy mają czynniki genetyczne, ale również ważną

rolę pełnią warunki egzystencji konkretnych osób i preferowany przez nich styl życia, nawyki oraz przyzwyczajenia.

Z perspektywy pomocy społecznej ciężka lub długotrwała choroba oraz niepełnosprawność, stają się powodami dla których udzielane są świadczenia pomocy społecznej. Jak wynika z badań osób w wieku „56+” osoby schorowane, także te z orzeczoną niepełnosprawnością stanowią liczną grupę osób korzystających z pomocy społecznej. Pracownicy socjalni poprzez pracę socjalną mogą mobilizować klientów do dbania o zdrowie, zażywania leków, odbywania regularnie wizyt kontrolnych i ewentualne wskazać w jaki sposób można ubiegać się o ustalenie stopnia niepełnosprawności. Natomiast sam proces leczenia odbywa się poza ośrodkiem pomocy społecznej i jest w dużym stopniu zależny od samego klienta.

Tabela 1. Osoby w wieku „56+”, korzystające z pomocy społecznej a stan zdrowia.

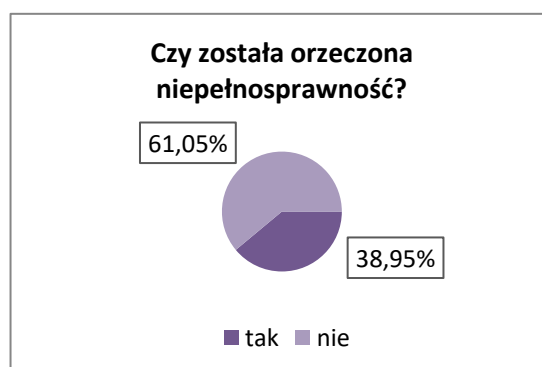
Czy występuje ciężka lub długotrwała choroba?	Liczba osób	Odsetki w %
tak	125	72,67%
nie	42	24,42%
brak danych	5	2,91%
Suma	172	100%

Wśród stu siedemdziesięciu dwóch osób w wieku „56+”, korzystających z pomocy społecznej, aż sto dwadzieścia pięć osób tj. 72,67% ogółu populacji to osoby ciężko lub długotrwale chorujące.

Tabela 2. Osoby w wieku „56+” a posiadane orzeczenie o niepełnosprawności.

Czy została orzeczona niepełnosprawność?	Liczba osób	Ile to %
tak	67	38,95%
nie	105	61,05%
Suma	172	100,00%

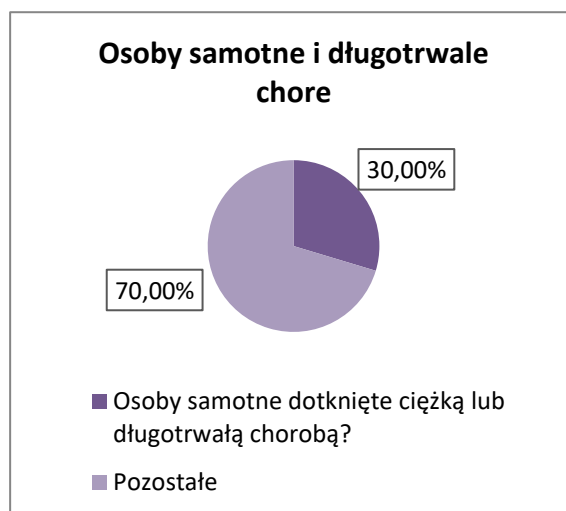

Spośród stu siedemdziesięciu dwóch osób korzystających z pomocy społecznej, aż sześćdziesiąt siedem osób posiada orzeczenie zaliczające je do grona osób z niepełnosprawnością.

W gronie osób objętych badaniami ujęto sześćdziesiąt osiem osób, funkcjonujących jako osoby samotnie prowadzące gospodarstwa domowe. Wśród samotnie zamieszkałych, aż pięćdziesiąt jeden osób jest ciężko lub długotrwale chorych i to one muszą znaleźć się w kręgu zainteresowań ośrodka pomocy społecznej.

Tabela 3. Osoby samotnie gospodarujące a sytuacja zdrowotna.

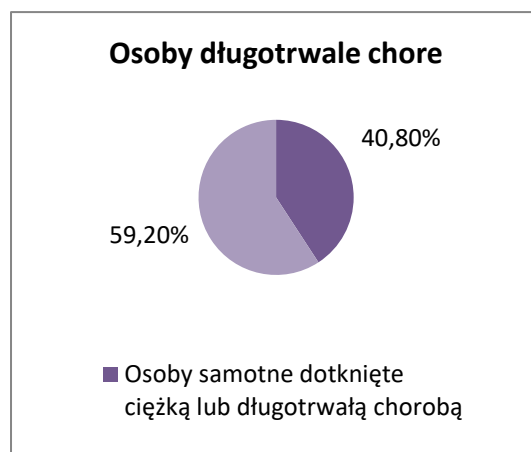
Osoby samotne dotknięte ciężką lub długotrwłą chorobą	51	30%
Pozostałe	121	70%
Łączna liczba osób	172	100%

Pięćdziesiąt jeden osób spośród ciężko lub długotrwale chorych zamieszkuje samotnie, natomiast siedemdziesiąt cztery osoby żyją w rodzinie.

Tabela 4. Osoby ciężko lub długotrwale chore a osoby żyjące w rodzinie.

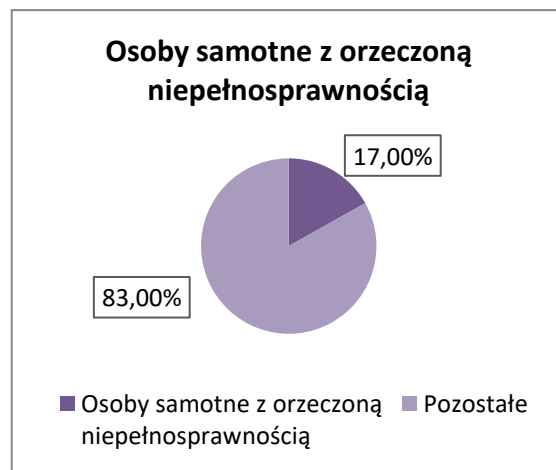
Osoby ciężko lub długotrwale chore	125	100%
Osoby samotne dotknięte ciężką lub długotrwłą chorobą	51	40,80%
Osoby w rodzinie dotknięte ciężką lub długotrwłą chorobą	74	59,20%

Dwadzieścia dziewięć osób spośród tych prowadzących samotne gospodarstwo domowe jest niepełnosprawna.

Tabela 5. Osoby z orzeczoną niepełnosprawnością a sytuacja rodzinna z uwzględnieniem osób samotnie prowadzących gospodarstwo domowe.

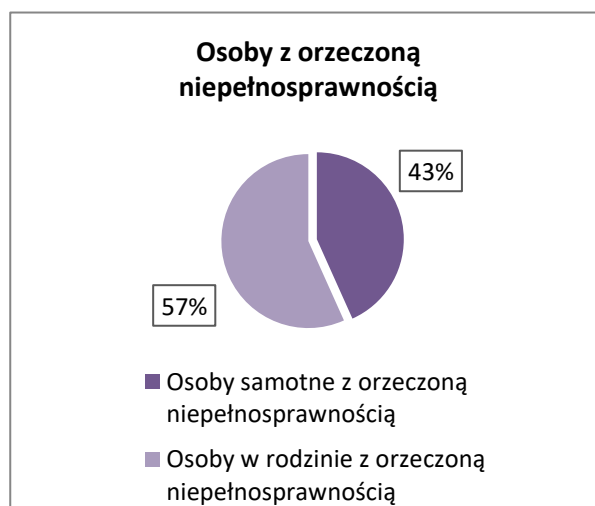
Osoby samotne z orzeczoną niepełnosprawnością	29	17%
Pozostałe	143	83%
Łączna liczba osób	172	100%

W grupie sześćdziesięciu siedmiu osób z orzeczoną niepełnosprawnością, dwadzieścia dziewięć z nich samotnie prowadzi gospodarstwo domowe, a trzydzieści osiem żyje w rodzinie.

Tabela 6. Osoby z orzeczoną niepełnosprawnością a sytuacja rodzinna z uwzględnieniem osób gospodarujących wspólnie z rodziną.

Osoby z orzeczoną niepełnosprawnością	67	100%
Osoby samotne z orzeczoną niepełnosprawnością	29	43,28%
Osoby w rodzinie z orzeczoną niepełnosprawnością	38	56,72%

WNIOSKI

Ciężka lub długotrwała choroba oraz niepełnosprawność są przyczynami korzystania z pomocy społecznej. Posiadany dochód kwalifikujący do pomocy społecznej nie pozwala na zaspokojenie podstawowych potrzeb w zakresie pokrycia kosztów leczenia i zakupu leków. Ponadto osoby chore i niepełnosprawne znajdują się w trudniejszym położeniu na otwartym rynku pracy, tym samym trudniej im poprawić swoją sytuację materialną.

Wśród badanej grupy wiekowej, często występującym zjawiskiem oraz dużym problemem społecznym jest ciężka lub długotrwała choroba oraz niepełnosprawność. Aż 72,67% osób poddanych badaniu informowało, a następnie udokumentowało w trakcie przeprowadzania wywiadu środowiskowego, że cierpi na ciężką lub długotrwałą chorobę, a 38,95% osób ma orzeczoną niepełnosprawność.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubiczu musi liczyć się z dalszą potrzebą wsparcia tej grupy osób i to zarówno na poziomie wsparcia finansowego, jak i usług opiekuńczych, a także pracy socjalnej. Można również domniemywać, że w wielu przypadkach seniorzy na dalszym etapie swojego życia będą zmagali się z kolejnymi chorobami i dolegliwościami, a część osób obecnie ciężko lub długotrwale chorych, docelowo może uzyskać stopień niepełnosprawności. Z dużą dozą prawdopodobieństwa należy stwierdzić, że klienci, którzy aktualnie korzystają z pomocy społecznej i zgłaszają szereg chorób lub są osobami niepełnosprawnymi, pozostaną w systemie wsparcia na długie lata, bowiem mają oni nikłe szanse na znaczne poprawienie swojej sytuacji zdrowotnej i materialnej.

ROZDZIAŁ V – SYTUACJA MIESZKANIOWA

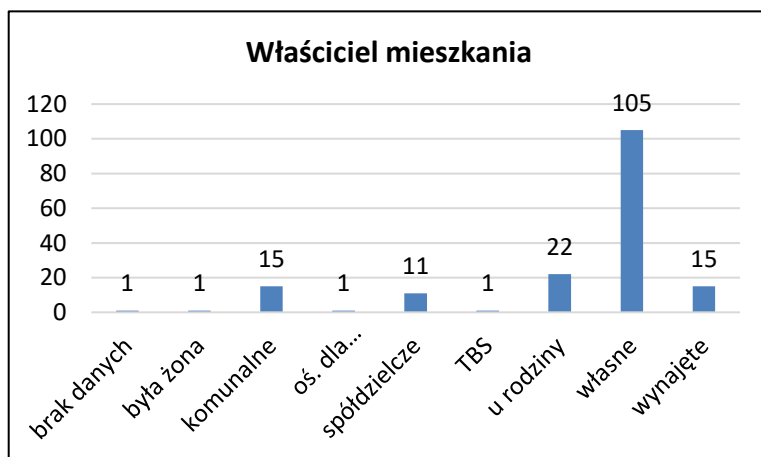
Człowiek spędza zdecydowaną większość swojego życia w mieszkaniu, dlatego stanowi ono zasadniczy wyznacznik ludzkiego bytu. Mieszkanie służy zaspokojeniu podstawowych potrzeb biologicznych i jest miejscem regeneracji sił. Jest więc elementarną potrzebą z punktu widzenia jednostki i decyduje w dużej mierze o trwałości rodziny, wymiarze kultury i modelu życia. Godne warunki mieszkaniowe umożliwiają prawidłowe funkcjonowanie jednostek, rodzin i grup społecznych. Część

ludności nie posiada jednak wystarczających dochodów, aby samodzielnie, na odpowiednim poziomie i w sposób stabilny zaspokajać swoje potrzeby mieszkaniowe.

Badana grupa osób poddana została diagnozie w zakresie zabezpieczenia potrzeby mieszkaniowej, a następnie poddano badaniom warunki mieszkaniowe.

Tabela 1. Osoby korzystające z pomocy społecznej w wieku „56+” a sytuacja własnościowa zajmowanego mieszkania.

Właściciel mieszkania	Liczba osób	Odsetek w %
brak danych	1	0,58%
była żona	1	0,58%
komunalne	15	8,72%
oś. dla bezdomnych	1	0,58%
spółdzielcze	11	6,40%
TBS	1	0,58%
u rodziny	22	12,79%
własne	105	61,05%
wynajęte	15	8,72%
Suma	172	100%

Analizując powyższe dane dotyczące tego, kto jest właścicielem lokalu, w którym mieszka badana osoba dostrzegamy, że trzydzieści dziewięć osób nie ma pewnej i stabilnej sytuacji mieszkaniowej. Osoby te zamieszkują w lokalu wynajętym, u rodziny, u byłej żony i w ośrodku dla bezdomnych. Sytuacja ta niemalże z dnia na dzień może ulec zmianie na niekorzyść tych osób. Ludzie ci często zamieszkują w tych lokalach bez żadnego tytułu prawnego, bez umowy.

Tabela 2. Ilość izb zajmowanych przez osoby korzystające z pomocy społecznej w wieku „56+”.

Ilość izb	Liczba osób	Odsetek w %
0	2	1,16%
1	21	12,21%
2	45	26,16%
3	75	43,60%
4	23	13,37%
5	3	1,74%
6	3	1,74%
Suma	172	100%

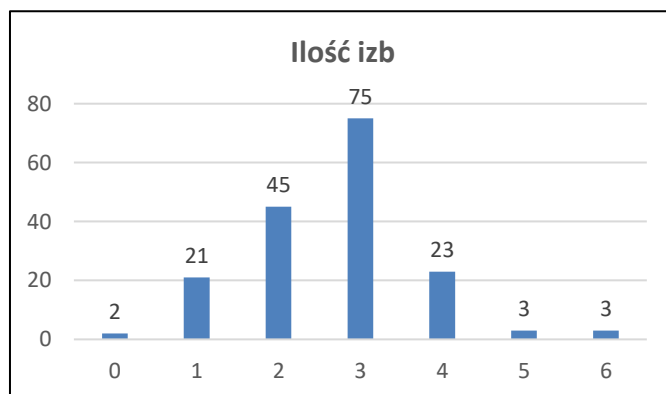

Tabela 3. Ilość osób zamieszkujących w lokalach wyposażonych w WC.

Czy posiada WC?	Liczba osób	Odsetek w %
tak	162	94,19%
nie	9	5,23%
nie dotyczy	1	0,58%
Suma	172	100%

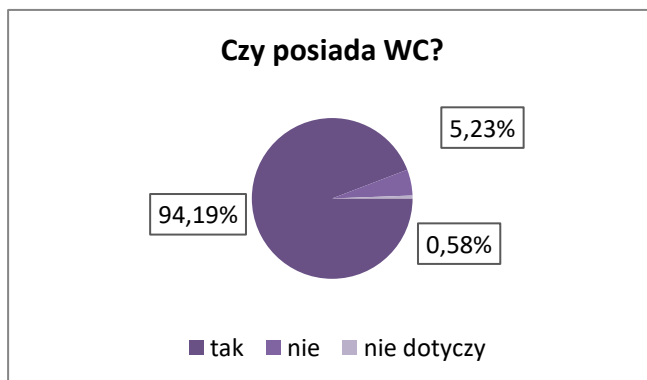

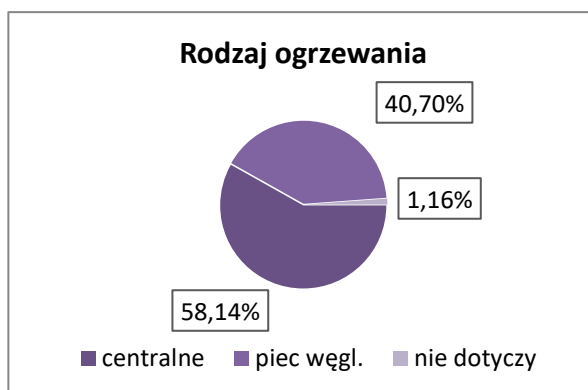
Tabela 4. Ilość osób zamieszkujących w lokalach z łazienką.

Czy posiada łazienkę?	Liczba osób	Odsetek w %
tak	140	81,40%
nie	31	18,02%
nie dotyczy	1	0,58%
Suma	172	100%

Tabela 5. Osoby korzystające z pomocy społecznej w wieku „56+” a sposób ogrzewania zajmowanego lokalu mieszkalnego.

Rodzaj ogrzewania	Liczba osób	Ile to %
centralne	100	58,14%
piec węgl.	70	40,70%
nie dotyczy	2	1,16%
Suma	172	100,00%

Spośród badanych stu siedemdziesięciu dwóch osób w wieku „56+”, aż sto czterdzieści dziewięć osób zajmuje lokal mieszkalny składający się z minimum dwóch izb.

Dwadzieścia jeden osób posiada jeden pokój, a dwie osoby zamieszkują lokal, w którym nie posiadają żadnej izby do swojej dyspozycji. Nadto aż dziewięć osób w zamieszkiwanym lokalu mieszkalnym nie ma WC, zaś aż trzydzieści jeden osób nie posiada łazienki. Siedemdziesiąt osób zajmuje lokal mieszkalny ogrzewany piecem węglowym.

WNIOSKI

Przeprowadzone badania w zakresie sytuacji mieszkaniowej osób korzystających z pomocy społecznej w wieku „56+” wskazują, że w przypadku trzydziestu dziewięciu osób ich sytuacja mieszkaniowa nie jest stabilna i może ulegać zmianom na gorsze. Niestety, badania pokazują, że standard zajmowanych lokali mieszkalnych jest niski. Trzydzieści jeden osób nie ma łazienki, a dziewięć osób nie ma WC.

Siedemdziesiąt osób posiada ogrzewanie w formie pieców węglowych. To zaś oznacza, że będąc w zaawansowanym wieku muszą poświęcać dużo czasu oraz wysiłku fizycznego w celu ogrzania mieszkania. W skrajnych przypadkach osoby chore lub niepełnosprawne, które pozbawione są sił lub są osobami leżącymi, nie są w stanie same zapewnić sobie ogrzania lokalu mieszkalnego.

ROZDZIAŁ VI – PROBLEMY ZWIĄZANE Z UZALEŻNIENIAMI

Artykuł 7 pkt 13 ustawy o pomocy społecznej cyt.: "Pomocy społecznej na zasadach określonych w ustawie udziela się osobom i rodzinom, w szczególności z powodu: [...] alkoholizmu lub narkomanii [...]". Osoba z problemem alkoholowym wymaga równoczesnego podejmowania wobec niej wielu działań przez ośrodki pomocy społecznej zmierzających do rozwiązania jej problemów, m.in.: zdrowotnych, bezrobocia, bezdomności, ubóstwa, deficytów umiejętności życiowych, uzależnienia lub współuzależnienia.

Nadużywanie alkoholu jest zasadniczą przeszkodą w osiągnięciu trwałej poprawy sytuacji życiowej przez klienta pomocy społecznej. Konsekwencje nałogu dotyczą nie tylko uzależnionych, ale również ich najbliższe otoczenie, a zwłaszcza członków rodziny, utrudniając im, a czasem wręcz uniemożliwiając realizację podstawowych potrzeb materialno - bytowych, psychologicznych i społecznych. Osoby nadużywające alkoholu i narkotyków to często trudni klienci nie tylko pomocy społecznej, ale również służby

zdrowia czy też wymiaru sprawiedliwości. Są one w większości przypadków postrzegane jako szczególnie niechętne zmianom, odporne we współpracy oraz słabo rokujące poprawę funkcjonowania.

Niniejszy raport wskazuje, że problem uzależniania dotyka także osoby korzystające z pomocy społecznej powyżej pięćdziesiątego szóstego roku życia. W trzydziestu jeden przypadkach klienci są osobami uzależnionymi, a w trzydziestu przypadkach najbliżsi członkowie rodziny klienta są osobami uzależnionymi, czyniąc z seniora osobę współuzależnioną.

Tabela 1. Osoby w wieku „56+” korzystające z pomocy społecznej a uzależnienie tej osoby.

Czy klient jest osobą uzależnioną?	Liczba osób	Odsetek w %
tak	31	18,02%
nie	141	81,98%
Suma	172	100%

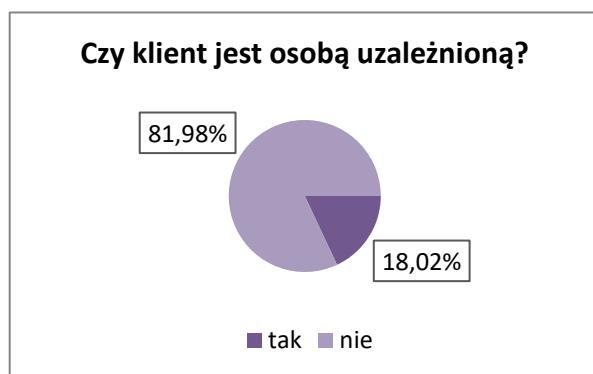

Tabela 2. Uzależnienie a członek rodziny osoby korzystającej z pomocy społecznej w wieku „56+”.

Czy członek najbliższej rodziny klienta jest osobą uzależnioną?	Liczba osób	Odsetek w %
tak	30	17,44%
nie	142	82,56%
Suma	172	100%

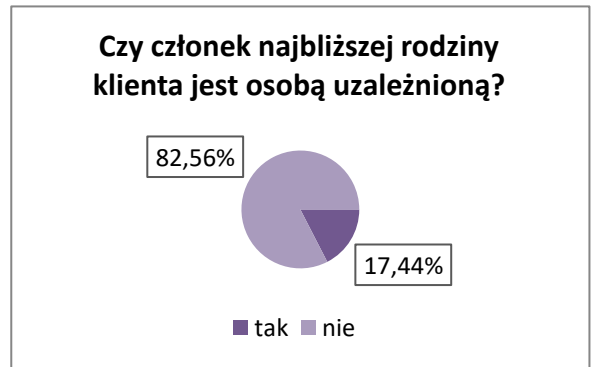
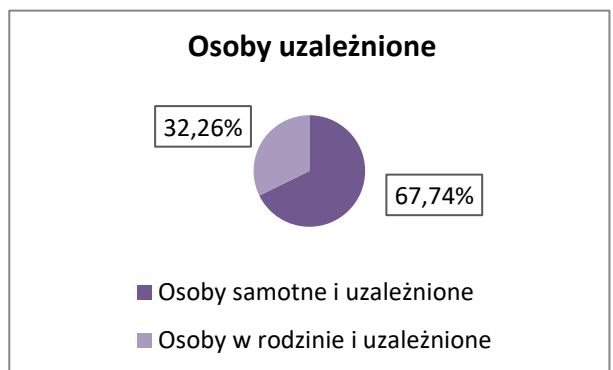

Tabela 3. Osoby uzależnione korzystające z pomocy społecznej a ich sytuacja rodzinna.

Osoby uzależnione	31	100%
Osoby samotne i uzależnione	21	68%
Osoby w rodzinie i uzależnione	10	32%

Spośród trzydziestu jeden osób uzależnionych, dziesięć osób mieszka z rodziną, co bez wątpienia destrukcyjnie wpływa na jej członków. Natomiast aż dwadzieścia jeden osób zamieszkuje samotnie, co także nie jest zadowalające, bowiem uzależnienie tych osób nie jest kontrolowane.

WNIOSKI

Osoby uzależnione w wieku „56+” korzystające z pomocy społecznej są określane przez pracowników socjalnych jako tzw. „trudni klienci”. Osoby te ubiegają się o pomoc, ale niechętnie współpracują w rozwiązywaniu swojej trudnej sytuacji. Często osoby te zawierają kontrakty socjalne, ale nie realizują ich postanowień. Charakteryzuje je postawa roszczeniowa.

W trudnej sytuacji znajdują się seniorzy, których dotyczy współuzależnienie, a osobami nadużywającymi alkohol lub narkotyki są najbliżsi członkowie rodziny. Senior żyjący w rodzinie dotkniętej uzależnieniem nie może liczyć na wsparcie ze strony najbliższych. Z badań naukowych i obserwacji pracowników socjalnych wynika, że osoby uzależnione często są sprawcami przemocy domowej, stąd konieczność bacznej obserwacji rodziny seniora, w której istnieje problem uzależnienia.

ROZDZIAŁ VII - USŁUGI OPIEKUŃCZE

Ta część raportu badawczego wypływa z hipotetycznych wniosków, jakie sformułowali pracownicy socjalni względem swoich klientów. Po dogłębnej analizie sytuacji osób powyżej pięćdziesiątego szóstego roku życia, które w latach 2014-2015 korzystały z pomocy społecznej, pracownicy socjalni wytypowali osoby, których sytuacja bieżąca wskazuje na potrzebę objęcia ich aktualnie lub w najbliższej przyszłości usługami opiekuńczymi codziennymi lub usługami opiekuńczymi wspierającymi.

W tym miejscu należy zdefiniować pojęcia usługi opiekuńcze codzienne oraz usługi opiekuńcze wspierające. Za usługi opiekuńcze codzienne przyjęto szeroko rozumiane usługi porządkowe, takie jak np.: sprząatanie mieszkania, odkurzanie, mycie okien, ale i dbanie o higienę osobistą klienta, zamawianie wizyt lekarskich lub też przygotowanie i podanie posiłku. Natomiast usługami opiekuńczymi wspierającymi w rozumieniu niniejszego raportu badawczego, są kwestie związane z aktywizacją społeczną

i kulturową, jak np. wyjścia do kina lub teatru, wyjazdy turystyczne, organizacja zabaw tanecznych, udział w zajęciach klubu seniora i Uniwersytetu Trzeciego Wieku.

Tabela 1. Osoby w wieku „56+” a spodziewane usługi opiekuńcze codzienne.

Spodziewane usługi codzienne	Liczba osób	Odsetek w %
Tak	87	50,58%
Nie	85	49,42%
Suma	172	100%

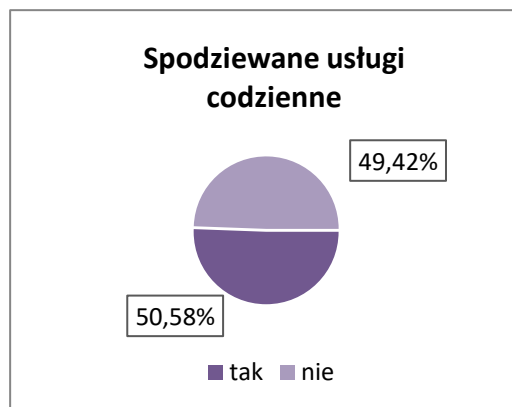
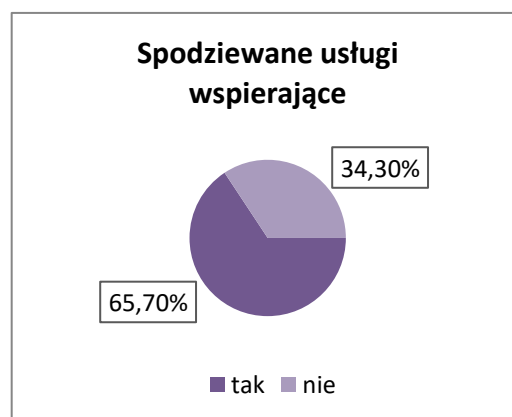

Tabela 2. Osoby w wieku „56+” a spodziewane usługi opiekuńcze wspierające.

Spodziewane usługi wspierające	Liczba osób	Ile to %
tak	113	65,70%
nie	59	34,30%
Suma	172	100%

WNIOSKI

W skali ostatniego dziesięciolecia ilość usług opiekuńczych codziennych zdecydowanie wzrosła. Gdy przyjrzymy się problemom, z jakimi aktualnie zmagają się osoby objęte niniejszym opracowaniem, możemy domniemywać, że ilość tych usług będzie systematycznie rosnać. Wpływ na taki stan rzeczy będzie miał rozpad więzi rodzinnych oraz konflikty destabilizujące życie w rodzinie. Nie bez znaczenie pozostaje zły stan zdrowia osób już korzystających z pomocy społecznej, a przecież każdego dnia o pomoc zgłaszają się kolejne osoby. Duży wpływ na przyznanie usług opiekuńczych może mieć trudna sytuacja finansowa, mieszkaniowa oraz wszelkie uzależnienia.

Z niniejszego raportu badawczego wynika, że wymienione problemy są dominujące, przynajmniej w przypadku badanej grupy wiekowej.

Inna perspektywa towarzyszy przyznaniu potencjalnych usług opiekuńczych wspierających, których celem jest ciągła aktywizacja społeczna seniorów i regularne zapobieganie wykluczeniu społecznemu. Ta forma pomocy aktualnie nie jest prowadzona przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubiczu, a jej realizacja stałaby się kolejnym etapem rozwoju szeroko rozumianej pomocy społecznej oraz polityki senioralnej.

PODSUMOWANIE

Z raportu badawczego wynika, że w 2015 roku, co czwarty adresat decyzji wydanej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubiczu był osobą w wieku „56+”. Z analizy danych wynika, że spadła ogólna liczba podmiotów objętych wsparciem tut. Ośrodka, natomiast zwiększyła się liczba osób korzystających z pomocy społecznej w wieku po pięćdziesiątym szóstym roku życia. Można więc pokusić się o stwierdzenie, że wynik przeprowadzonych badań odpowiada powszechnej tendencji. W skali globalnej regularnie podnoszony jest temat starzenia się społeczeństwa. Zwiększa się ilość seniorów na tle innych grup wiekowych, a co za tym idzie ośrodki pomocy społecznej stają przed nowymi wyzwaniami.

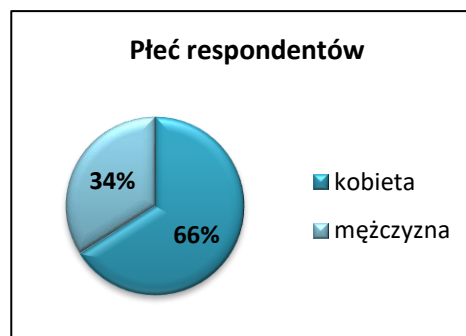
Rola pracowników socjalnych w pracy i w relacjach z klientami polega głównie na dążeniu do usamodzielnienia się tych osób i do ich funkcjonowania bez wsparcia pomocy społecznej. W przypadku seniorów rola pracowników socjalnych i ośrodków pomocy społecznej będzie inna, ponieważ w tej konkretnej grupie wiekowej trudno oczekiwać znaczącej poprawy sytuacji życiowej. W większości przypadków klienci po pięćdziesiątym szóstym roku życia, zgłaszający podczas wywiadów środowiskowych ubóstwo, bezrobocie, ciężką lub długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, uzależnienie swoje lub najbliższych, konflikty rodzinne, zajęcia komornicze lub fatalne warunki mieszkaniowe, pozostaną w strukturach pomocy społecznej przez kolejne lata. Skoro nie zabezpieczyli swoich potrzeb, gdy byli w sile wieku, trudno oczekiwać, że w wieku senioralnym będą mieli tyle energii, samozaparcia i chęci, aby uzyskać stuprocentową samodzielność. Ponadto w takich kwestiach jak stan zdrowia, który w wielu przypadkach już teraz pozostawia wiele do życzenia, klient najczęściej na bieg zdarzeń nie ma wpływu.

Pogarszający się stan zdrowia poszczególnych osób może powodować, że będą one zgłaszać się po pomoc do ośrodka pomocy społecznej, nawet gdy nie korzystali z jego wsparcia we wcześniejszych latach. W związku z tym możemy przypuszczać, że klientów w wieku senioralnym będzie przybywać. W tym miejscu należy zastanowić się nad zadaniami, jakie staną przed ośrodkiem pomocy społecznej. Z jednej strony, aż 43,02% badanych osób ma dochód poniżej kryterium dochodowego, więc kwalifikują się one do pomocy finansowej, jednocześnie jednak mogą oni również planować podjęcie aktywności zawodowej. W tej kwestii pomocny może okazać się działający na terenie gminy Lubicz Klub Integracji Społecznej „Nad Drwęcą”. Z drugiej strony, bardzo poważnym problemem jest zły stan zdrowia oraz samotność osób zgłaszających się do tut. Ośrodka. Kwestia ta może skutkować dalszym rozwojem usług opiekuńczych, zarówno tych codziennych, skupiających się na zabezpieczeniu podstawowych potrzeb życiowych, ale i tych wspierających, które przeciwdziałają wykluczeniu społecznemu oraz aktywizują społecznie. Po trzecie, z racji na konflikty rodzinne i zmianę modelu życia w wymiarze społeczno- kulturowym, seniorzy zamiast szukać pomocy, oparcia i towarzystwa wśród członków rodziny, będą niejako zmuszeni szukać zabezpieczenia swoich potrzeb w ośrodkach pomocy społecznej.

Być może w dalszej perspektywie pojawi się w strukturach pomocy społecznej nowy zawód, jakim będzie asystent seniora, który zadba nie tylko o czystość w mieszkaniu klienta i jego zdrowie, ale również o towarzystwo i rozwój społeczny. W niektórych przypadkach ośrodki pomocy społecznej przejmą rolę jaką dotychczas wypełniała rodzina. Niewątpliwie w zakresie opieki nad osobami starszymi rola i zadania ośrodków pomocy społecznej będą ewoluować w kierunku jak najlepszego zabezpieczenia ich potrzeb i oczekiwań. Rozwój działań wydaje się być nieunikniony.

2.3 Analiza sytuacji rodzinnej, zdrowotnej i ekonomicznej seniorów na terenie Gminy Lubicz – raport z badania ankietowego

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej okresie od 10.2016 do 11.2016 zrealizował na terenie gminy Lubicz badania ankietowe, mające na celu analizę sytuacji zdrowotnej, rodzinnej, społecznej i zawodowej seniorów. Niniejszy raport stanowi podsumowanie tych badań, prowadzonych wśród najstarszych (tj. liczących co najmniej 60 lat) mieszkańców gminy Lubicz. Raport z badania

Wykres 1

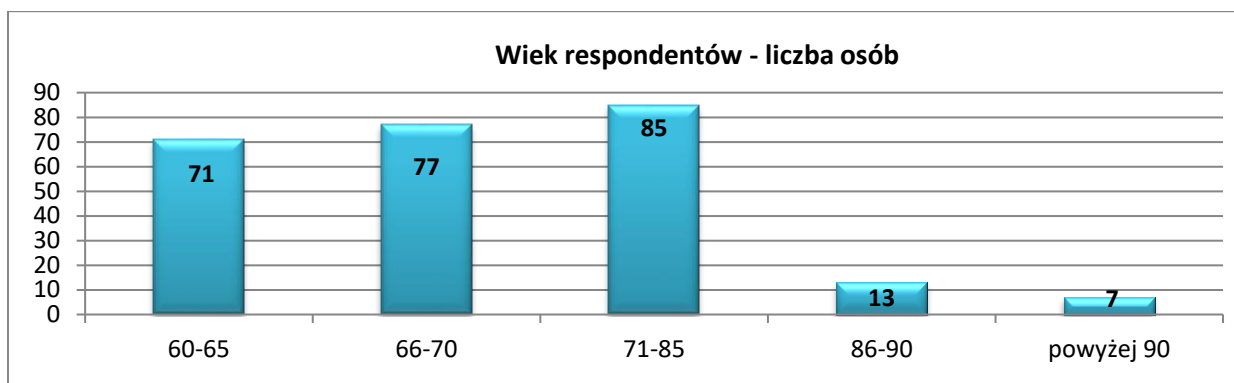
Płeć respondentów - opracowanie własne.

podzielono na 3 części. Pierwsza zawiera opis wybranych metod i technik badawczych, doboru próby oraz realizacji samego badania. W części drugiej podsumowano wyniki z badań, zaś w ostatniej zawarto główne wnioski z nich płynące, a także rekomendacje dla lokalnej polityki społecznej.

I. Założenia metodologiczne

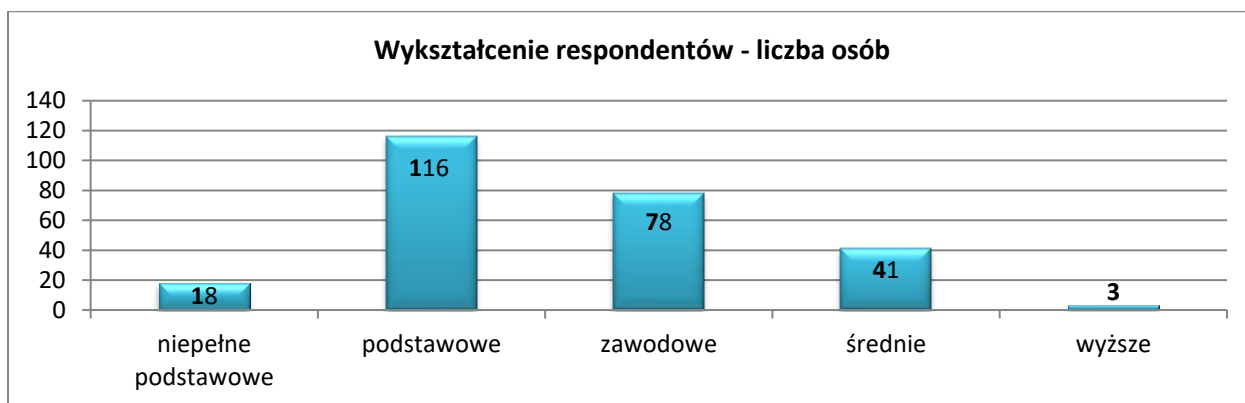
Badaniem zostali objęci najstarsi mieszkańcy Gminy Lubicz, powyżej 60 roku życia, ogółem 255 osób. Doboru osób dokonano w sposób celowy, wybierając osoby o konkretnych cechach istotnych dla problematyki badawczej. Respondentów wybrano losowo, każdy z mieszkańców gminy powyżej 60 roku życia miał taką samą szansę na znalezienie się w wybranej próbie. Wyboru dokonano z listy wszystkich mieszkańców dobierając 10% spośród nich. Zakres badania objął swoim zasięgiem wszystkie miejscowości gminy Lubicz (Lubicz Górny, Lubicz Dolny, Młyniec Pierwszy, Młyniec Drugi, Jedwabno, Józefowo, Brzeźno, Brzezinko, Krobia, Gronowo, Gronówko, Mierzynek, Złotoria, Grabowiec, Kopanino, Nowa Wieś, Rogowo, Rogówko), a w każdej miejscowości kwestionariusz ankiety wypełniło co najmniej 10% wszystkich seniorów. Wobec powyższego dobraną próbę można uznać za reprezentatywną.

W badaniu udział wzięło 168 kobiet oraz 87 mężczyzn, co również stanowiło 10% spośród wszystkich kobiet i mężczyzn w wybranej kategorii wiekowej. Największa liczba respondentów była w wieku od 60 do 85 roku życia (91%). Grupę badanych stanowiły zarówno osoby aktywne (pracujące, zaangażowane w działalność różnych organizacji), jak i mniej aktywne (niepracujące i niezaangażowane w żadną działalność).

Wykres 2 Wiek respondentów – opracowanie własne.

Respondenci podzieleni zostali również ze względu na wykształcenie: w badaniu udział wzięło 45% badanych z wykształceniem podstawowym, 31% z wykształceniem zawodowym, 16% z wykształceniem średnim oraz 7% z wykształceniem podstawowym i 1% respondentów z wykształceniem wyższym (3 osoby).

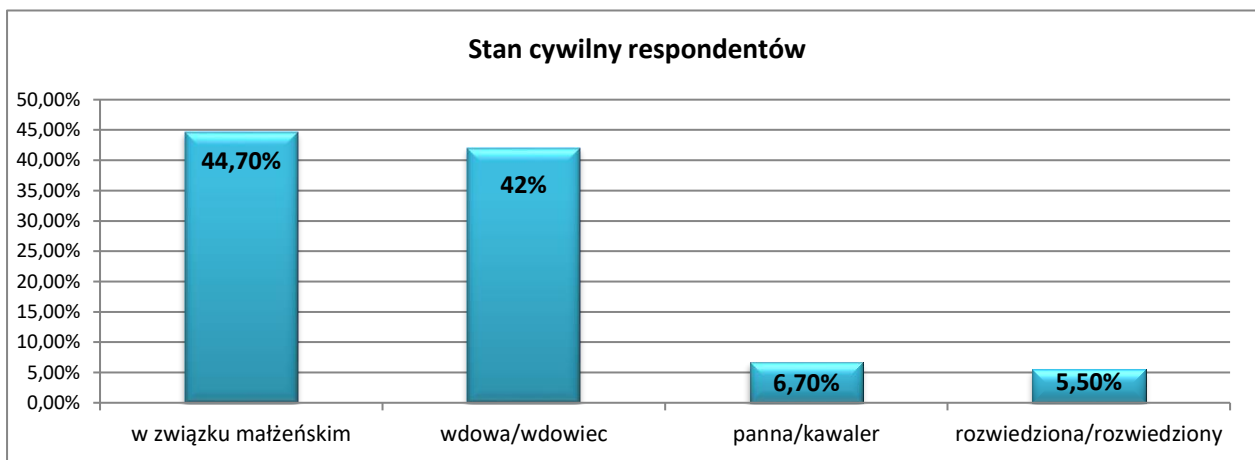

Wykres 3 Wykształcenie respondentów – opracowanie własne.

Dominujący odsetek wszystkich badanych żyje w związku małżeńskim (44,7%), spora liczba spośród nich owdowiała. Niewielki jest odsetek panien i kawalerów (6,7%) oraz osób rozwiedzionych (5,5%). Samotnie, bez partnera żyje 54% wszystkich respondentów.

Badanie zostało przeprowadzone metodą wywiadu kwestionariuszowego. W kwestionariuszu posłużono się głównie pytaniami zamkniętymi. W niektórych pytaniach dopytano respondentów o motywy wskazanych odpowiedzi stosując pytanie otwarte: „Dlaczego?”, jednak nie wszyscy respondenci udzielili odpowiedzi na te pytania. Kwestionariusz ankiety składał się z 18 pytań, swoim zakresem obejmujących

5 obszarów: zdrowie, rodzinę, środowisko lokalne, rynek pracy oraz sytuację ekonomiczną. Wszystkie te obszary wzajemnie się przenikają i wpływają na siebie.

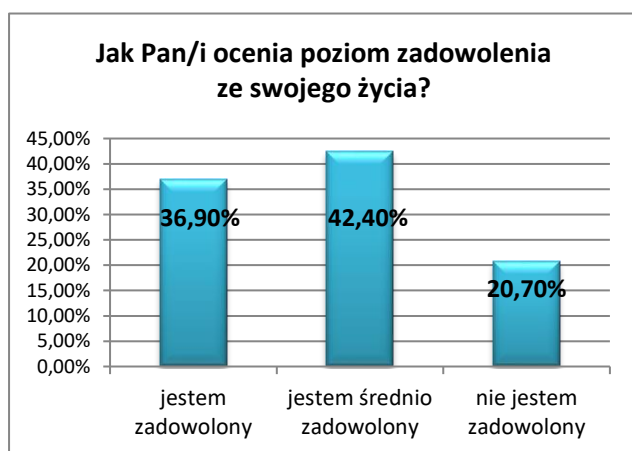
Wykres 4 Stan cywilny respondentów – opracowanie własne.

II. Omówienie wyników badania

W związku z podziałem kwestionariusza ankiety na 5 obszar tematycznych, zdecydowano o podziale również powyższego raportu. Poniżej przedstawiona została analiza zrealizowanych kwestionariuszy ankiet z uwzględnieniem omówionych powyżej podziałów.

II.1 Stan zdrowia seniorów oraz poziom zadowolenia z życia

Seniorów z terenu gminy Lubicz biorących udział w badaniu poproszono o ocenę poziomu zadowolenia ze swojego życia na 3 stopniowej skali. 36,9% wszystkich respondentów uznało, że jest zadowolonych ze swojego życia, niezadowolonych jest 20,7%. Największy odsetek wszystkich badanych wskazał jednak odpowiedź: średnio zadowoleni ze swojego

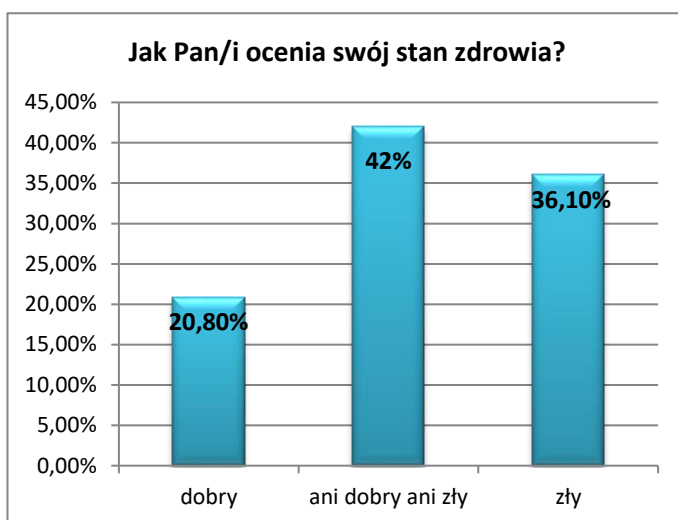

Wykres 5 Poziom zadowolenia z życia – opracowanie własne.

życia. Najczęściej jako powód pozytywnej oceny swojego życia seniorzy podawali: dobre relacje rodzinne (6 osób), natomiast jako główne przyczyny niezadowolenia wskazywali: zły stan zdrowia (19 osób), trudności finansowe i niskie dochody (14 osób), samotność (5 osób) oraz zmęczenie życiem (3 osoby). Co istotne, respondenci zdecydowanie częściej

i chętniej podawali przyczyny niezadowolenia z życia niż zadowolenia, i wskazali więcej powodów w tym zakresie.

Pytanie o poziom zadowolenia z życia seniorów pozwoliło na wyciągnięcie pierwszych wniosków dotyczących tego, że zły stan zdrowia jest główną przyczyną złego samopoczucia seniorów. Ponad 1/3 seniorów uważa swój stan zdrowia jako zły, spora część badanych ocenia swój stan zdrowia jako przeciętny (42%). Ponad 60% badanych

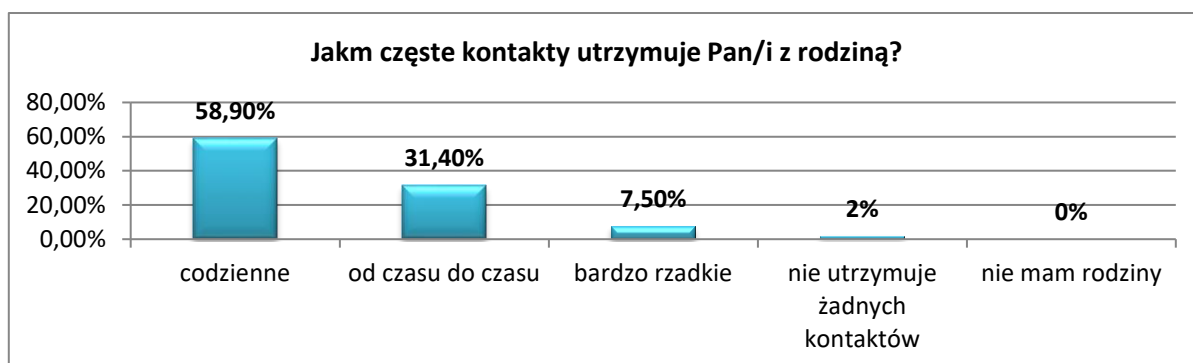
Wykres 6 Stan zdrowia respondentów – opracowanie własne.

zadeklarowało, że regularnie korzysta z opieki lekarskiej, zaś 33% korzysta z niej nieregularnie. Bardzo niewielu spośród badanych- około 6% nie korzysta z opieki lekarskiej wcale. Wysokie jest również zadowolenie seniorów z opieki służby zdrowia: 45% seniorów korzystających z porad lekarskich deklaruje zadowolenie w tym zakresie, 42% jest czasami zadowolona a czasami nie. Jako główne przyczyny niezadowolenia z opieki lekarskiej respondenci wskazywali: długie terminy wizyt (14 osób) oraz niemiłą obsługę (5 osób). 8% respondentów, jest rozgoryczonych i nigdy nie czuje się zadowolona z obsługi służby zdrowia.

Reasumując, badani seniorzy pozytywnie oceniają swoje dotychczasowe życie, niemniej jednak z łatwością przychodzi im również wskazanie obszarów problematycznych, takich jak zły stan zdrowia czy niekorzystna sytuacja materialna.

II.2 Sytuacja rodzinna seniorów

Kolejnym poruszonym w badaniu obszarem była sfera rodzinna seniorów. Seniorzy zostali zapytani m.in. o częstotliwość kontaktów z rodzinami.

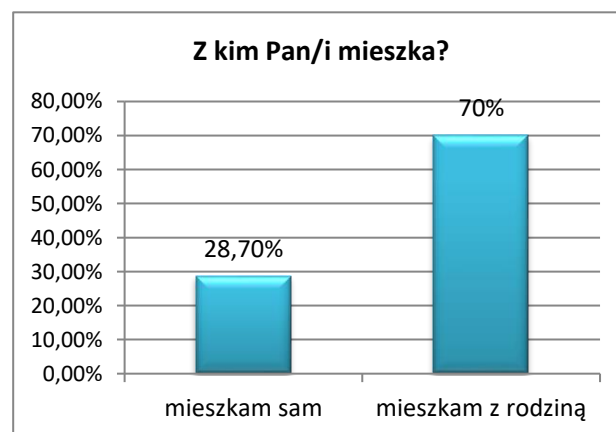
Wykres 7 Kontakty respondentów z rodziną – opracowanie własne.

Badani seniorzy w zdecydowanej większości deklarują, że utrzymują bliskie relacje z rodziną, niespełna 60% spośród nich widuje się z rodziną regularnie, a około 30% od czasu do czasu. Odsetek seniorów, którzy w ogóle nie utrzymują kontaktów z rodziną bądź utrzymują je bardzo rzadko jest niski i wynosi 9,5%. Niemniej jednak, aż 24 osoby nie mogą liczyć na wsparcie nikogo z rodziny, wobec czego znajdują się w gronie osób szczególnie wspieranych przez tut. Ośrodek Pomocy Społecznej.

Częstotliwość spotkań z rodziną może być również spowodowana faktem wspólnego zamieszkiwania. 70% badanych seniorów zamieszkuje wspólnie z najbliższą rodziną, wobec czego utrzymuje z nią regularne relacje. Badani seniorzy wspólnie zamieszkujący i utrzymujący codzienne kontakty, w większości mogą liczyć na pomoc bliskich, jednak alarmującym wydaje się być fakt, że niespełna 30% spośród wszystkich badanych otwarcie przyznaje, że nie może liczyć na pomoc swoich bliskich w żadnej kwestii, ponadto 12,6% nie wie, czy w przypadku pojawienia się takiej potrzeby, mogłaby na taką pomoc liczyć.

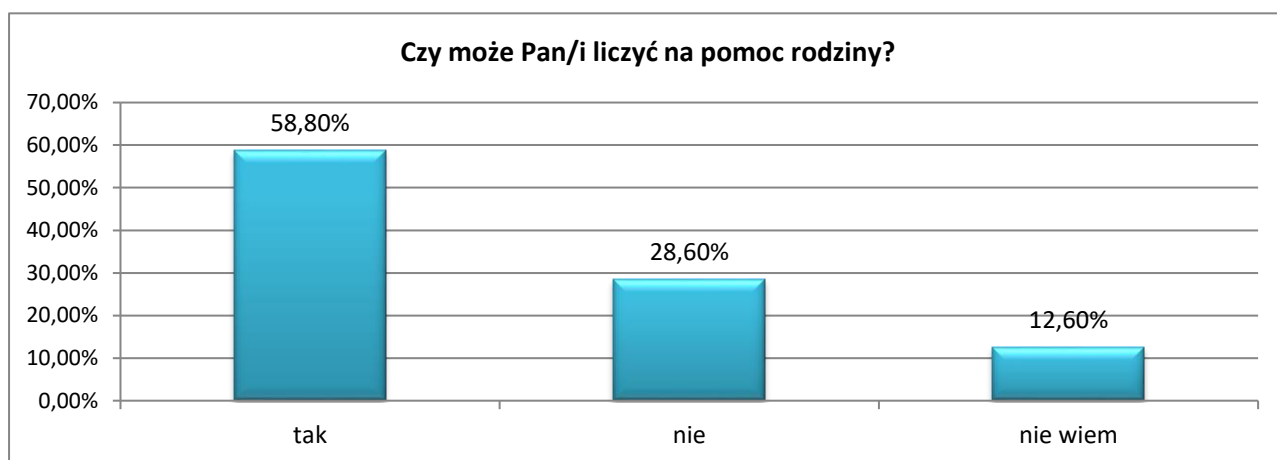
II.3 Środowisko lokalne seniorów

Badani seniorzy, pomimo podeszłego wieku oraz kłopotów zdrowotnych, są w większości osobami samodzielnymi. Potrafią samodzielnie zrobić drobne zakupy (72,6%), wykupić sobie leki (70%), pojechać do lekarza (67,1%) czy załatwić sprawę w urzędzie (60,4%). Jednak co trzeci senior zgłasza

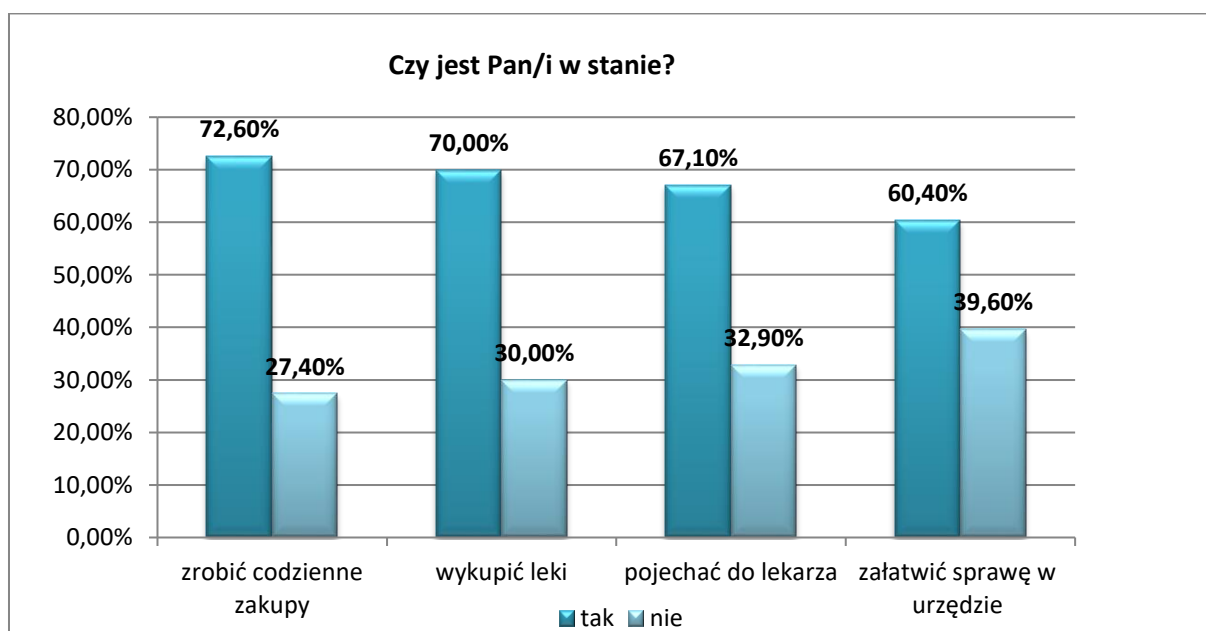
Wykres 8 Z kim Pan/i mieszka? – opracowanie własne.

problemy w tym zakresie, a prawie 40% spośród badanych nie jest w stanie samodzielnie załatwić sprawy w instytucji administracji samorządowej.

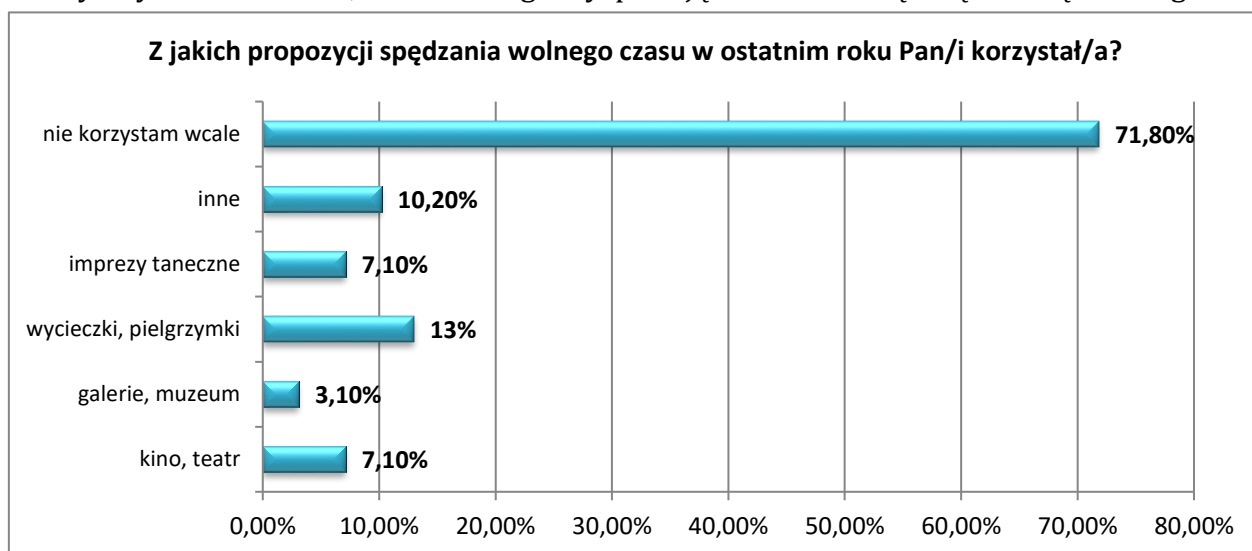
Wykres 9 Czy może Pan/i liczyć na pomoc rodziny? – opracowanie własne.

Badani respondenci są osobami mobilnymi, prawie połowa codziennie wychodzi z domu w celu załatwienia niezbędnych spraw, 23% wychodzi z domu kilka razy w tygodniu i również uważa się za osoby samodzielne. Z domu nigdy nie wychodzi 27% badanych: 14,2% z nich utrzymuje, że nigdy nie opuszcza swojego mieszkania, 12,7% wychodzi z domu tylko kilka razy w miesiącu. Główną przyczyną takiego stanu rzeczy jest zły stan zdrowia.

Wykres 10 Samodzielność respondentów – opracowanie własne.

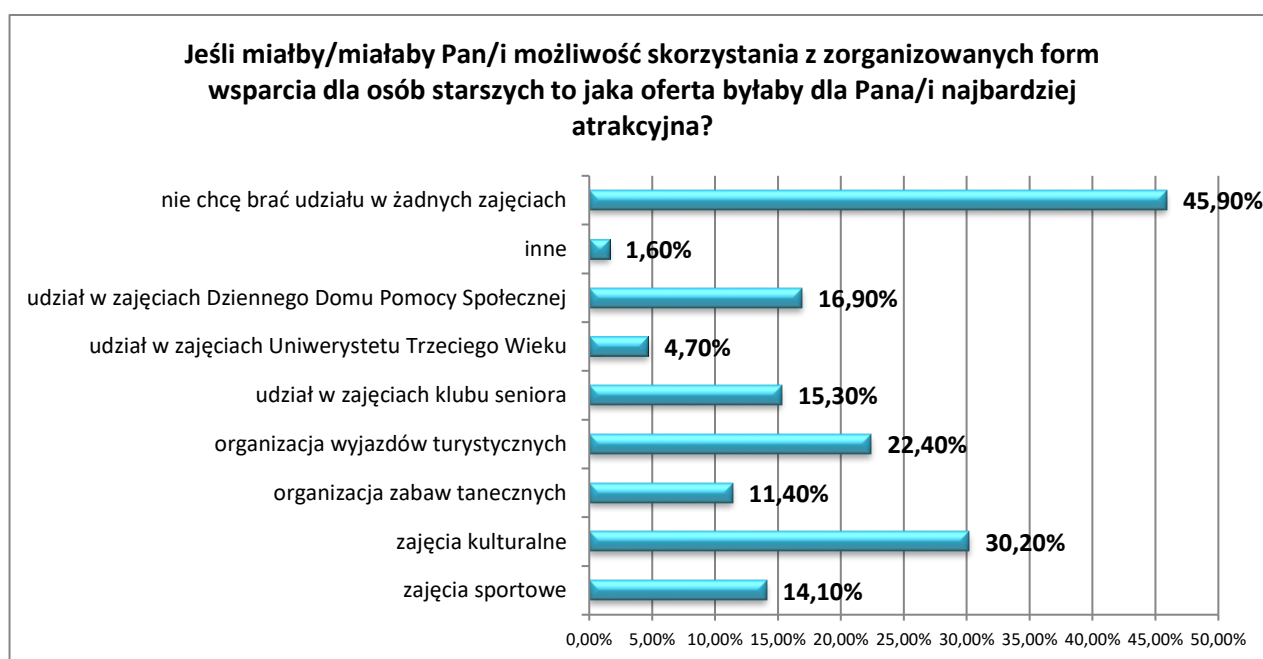
Badaną grupę respondentów cechuje duża ilość wolnego czasu. Badania społeczne w Polsce i na świecie wskazują, że seniorzy są w zdecydowanej większości osobami nieaktywnymi zawodowo, wobec czego dysponują znacznie większą ilością wolnego

Wykres 11 Czas wolny respondentów – opracowanie własne.

czasu niż w wieku produkcyjnym. Z analizy kwestionariuszy ankiet wynika, że 70% spośród badanych, swój czas wolny spędza z rodziną, pozostali samemu (19,2%) bądź z sąsiadami (13,3%) i przyjaciółmi (5,9%).

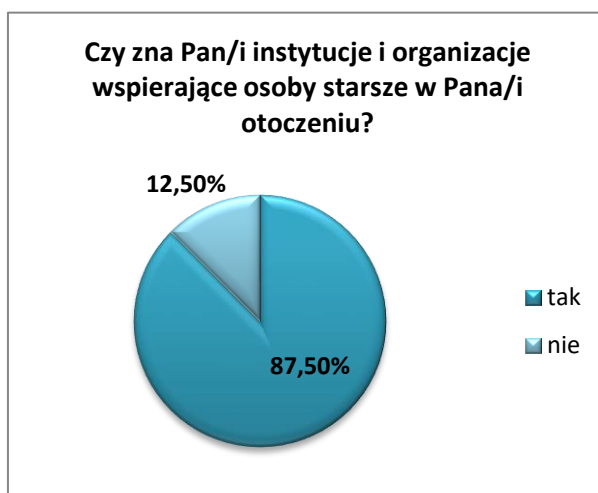
Badani seniorzy nie korzystają z różnych propozycji spędzania wolnego czasu,

Wykres 12 Czas wolny respondentów – oczekiwania; opracowanie własne.

ponad 70% badanych w roku 2016 nie korzystało w ogóle z żadnych form aktywności. Niewielki odsetek (13%) było w ubiegłym roku na wycieczce lub pielgrzymce. Z przedstawionych wyników badań jasno wynika, że istnieje spora grupa seniorów, (26%) która z chęcią uczestniczyłaby w różnych formach wsparcia gdyby miała taką możliwość. Największym zainteresowaniem osób starszych cieszą się zajęcia kulturalne (30,2%), wyjazdy turystyczne (22,4%) oraz udział w zajęciach Dziennego Domu Pomocy Społecznej (16,9%).

Niemniej jednak nadal istnieje spora grupa osób (niemal 50%), które nie chcą brać udziału w żadnych formach aktywności. Jako główne przyczyny takiej sytuacji wskazuje się: zły stan zdrowia respondentów, ich niekorzystną sytuację finansową, a także trudności z dojazdem.

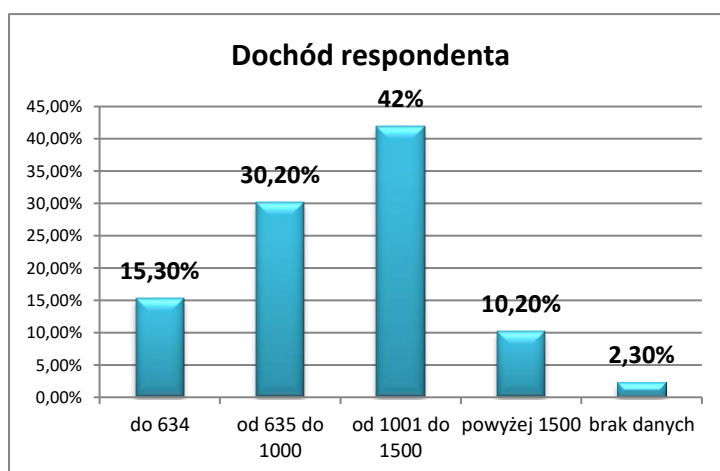

Wykres 13 Czy respondenci znają instytucje wspierające osoby starsze? – opracowanie własne.

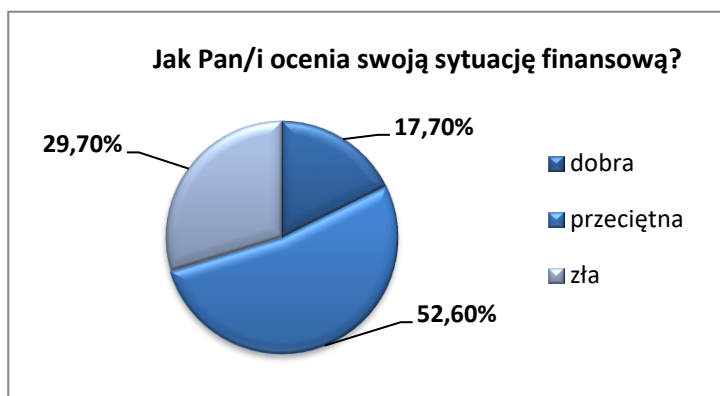
Niska aktywność społeczna seniorów może być również spowodowana faktem, że większość (87,50%) spośród badanych osób nie zna żadnych organizacji wspierających osoby starsze w swoim otoczeniu. 12,5% seniorów wskazało następujące organizacje: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (22 wskazania), Kluby seniora (7 wskazań), chór lubicki (2 osoby), Rada Sołecka (2 osoby).

II.4 Sytuacja ekonomiczna seniorów

Badaniem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej zostały objęte osoby o różnej sytuacji dochodowej. Ponad 80% wszystkich badanych osiągało dochód przekraczający kryterium dochodowe dla osoby samotnie gospodarującej tj. 634 zł (zgodnie z Ustawą o Pomocy Społecznej), również dochód na osobę w rodzinie przedstawiał się podobnie. Wobec powyższego, badaniem zostały objęte również osoby niebędące świadczeniobiorcami pomocy społecznej. Prawie połowa respondentów osiągała dochód na osobę w rodzinie pomiędzy 1000 a 1500 zł, zaś 30,2% dochód pomiędzy 635 a 1000 zł. Tylko 15,3% respondentów osiąga dochód niższy niż 634 zł.

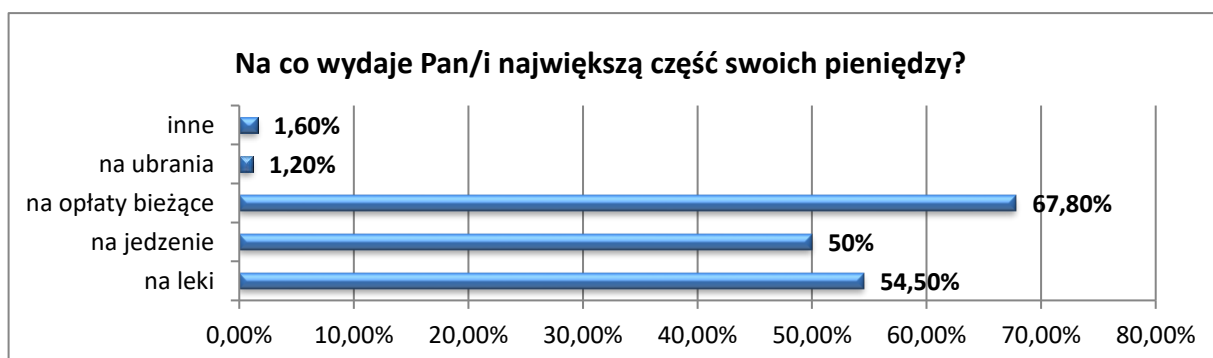

Wykres 14 Dochód respondentów – opracowanie własne.

Wykres 15 Ocena własnej sytuacji finansowej respondentów – opracowanie własne.

Respondentów poproszono również o subiektywną ocenę swojej sytuacji finansowej. Największy odsetek seniorów postrzega ją jako przeciętną (52,6%) zaś 29,7% jako dobrą. Co trzecia osoba uważa swoją sytuację finansową za złą.

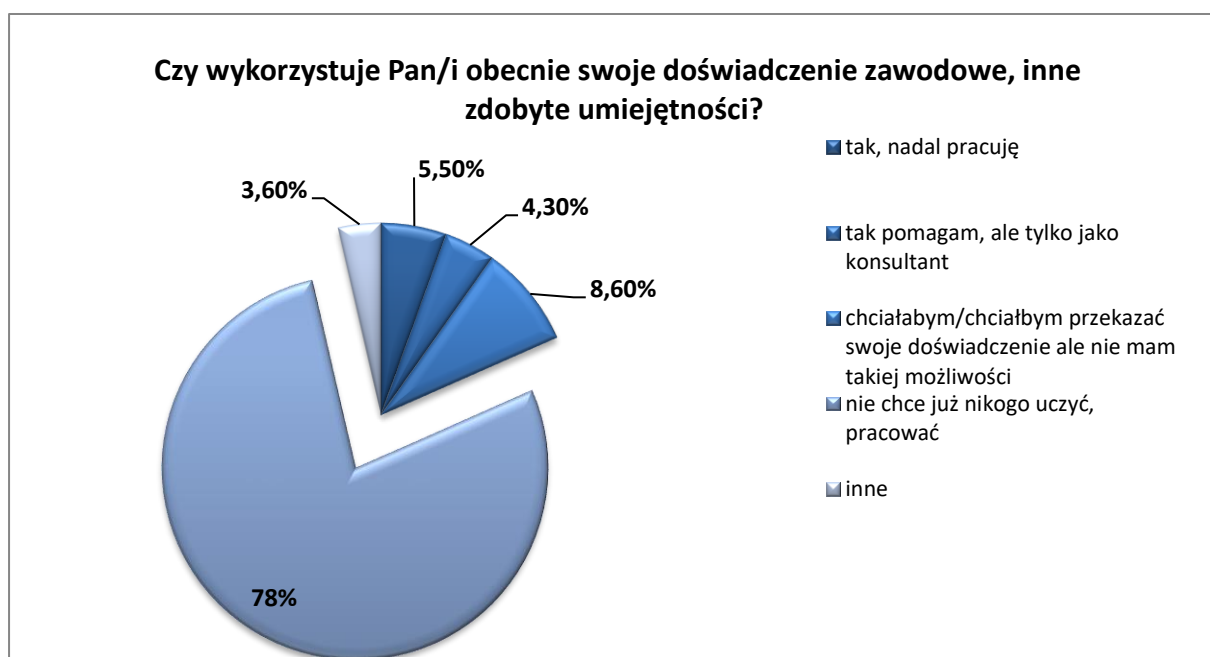

Wykres 16 Wydatki respondentów – opracowanie własne.

Seniorzy większą część swoich pieniędzy wydają na opłaty bieżące (67,8%), leki (54,5%) oraz żywność (50%), co bez wątpienia jest związane z stanem zdrowia respondentów.

II.5 Rynek pracy

Sytuacja finansowa seniorów jest silnie determinowana wysokością otrzymywanych przez nich świadczeń emerytalnych i rentowych. Większość z badanych respondentów (78%) nie chce już pracować, a tylko 5% spośród nich nadal pracuje. Dla działań środowiska lokalnego istotny jest fakt, że prawie 9% badanych seniorów ma jeszcze chęci i chciałaby w przyszłości uczyć i przekazywać swoją wiedzę innym.

Wykres 17 Czy wykorzystuje Pan/i obecnie swoje doświadczenie zawodowe lub inne umiejętności? – opracowanie własne.

III Wnioski i Rekomendacje

1. W celu realizacji badania społecznego, wylosowano reprezentatywną próbę 10% wszystkich mieszkańców Gminy Lubicz- wobec powyższego wyniki badań można uogólniać na całą populację.
2. Dominująca liczba osób starszych na terenie gminy Lubicz to kobiety. Jednak wyniki badań nie różnicują się ze względu na płeć. Ponad połowa wszystkich seniorów żyje samotnie, bez partnerów.

3. Poziom zadowolenia z życia seniorów zamieszkujących gminę Lubicz jest dość wysoki, niemniej jednak niespełna 21% badanych nie jest zadowolona ze swojego życia. Jako przyczyny niezadowolenia wskazuje się: zły stan zdrowia, niskie dochody i trudności finansowe, samotność oraz zmęczenie życiem.
4. Seniorzy określają swój stan zdrowia jako zły i regularnie korzystają z pomocy służby zdrowia.
5. Większość seniorów utrzymuje dobre relacje z rodziną, około 10% to osoby samotne.
6. Ponad połowa seniorów może liczyć na pomoc rodziny w codziennym funkcjonowaniu, ale 30% pozostaje w tej sprawie zdanych na samych siebie.
7. Seniorzy z terenu gminy Lubicz w przewadze są osobami samodzielnymi – największego wsparcia potrzebują w kwestiach związanych z załatwianiem spraw w urzędzie.
8. Seniorzy najwięcej czasu spędzają w domu, nie korzystają z form wsparcia i propozycji spędzania czasu wolnego.
9. Seniorzy deklarują chęć udziału w następujących formach wsparcia:
 - a) zajęcia kulturalne,
 - b) wyjazdy turystyczne,
 - c) dzienny Dom Pomocy Społecznej,
 - d) zajęcia sportowe.
10. Ponad połowa seniorów ocenia swoją sytuację finansową jako przeciętną, dochody przekraczają kryterium dochodowe z Ustawy o Pomocy Społecznej (15% respondentów posiada dochody niższe niż kryterium dochodowe).
11. Respondenci nie są zainteresowani aktywnością zawodową.

Wnioski istotne z punktu widzenia polityki społecznej w Gminie:

- 1) 21% seniorów zamieszkałych na terenie Gminy Lubicz jest niezadowolonych ze swojego życia. Jako przyczyny niezadowolenia wskazuje się: zły stan zdrowia, niskie dochody i trudności finansowe, samotność oraz zmęczenie.
- 2) 10% seniorów nie utrzymuje bliższych relacji z rodziną, są osobami samotnymi, wobec czego istnieje duże prawdopodobieństwo, że o pomoc te osoby będą zgłaszać się do tut. Ośrodka Pomocy Społecznej (w skali gminy może to być około 244 osób).
- 3) 29% seniorów nie może liczyć na żadne wsparcie osób trzecich w codziennym funkcjonowaniu, a dodatkowo 12% nie wie czy na takową pomoc może liczyć. Wobec powyższego istnieje duże prawdopodobieństwo, że w przyszłości około 40% seniorów będzie oczekiwało pomocy z tut. Ośrodka Pomocy Społecznej w różnym zakresie.
- 4) Osoby w wieku podeszłym oczekują pomocy w formie: usług opiekuńczych (pielęgnacyjnych, gospodarczych itp.), wspierających oraz finansowej.
- 5) Średnio około 30% seniorów nie jest w stanie bez pomocy osób trzecich m.in. zrobić samodzielnie zakupów, wykupić leków, pojechać do lekarza czy załatwić sprawy w urzędzie. Analiza kwestionariuszy ankiet pozwala stwierdzić, że około 90% wszystkich tych osób nie może liczyć na pomoc bliskich, wobec czego w przyszłości będzie w szczególnym zainteresowaniu GOPS.
- 6) Mieszkańcy Gminy Lubicz w podeszłym wieku bardzo rzadko korzystają z jakichkolwiek form aktywności. Około 26% spośród nich skorzystałoby z takich propozycji, jeśli miałoby taką możliwość.
- 7) Seniorzy nie znają żadnych instytucji i organizacji wspierających osoby starsze w swojej społeczności lokalnej.
- 8) Około 15% respondentów deklaruje dochód niższy niż kryterium dochodowe (tj. 634 zł zgodnie z Ustawą o Pomocy Społecznej), wobec czego kwalifikuje się do pomocy finansowej z tut. Ośrodka pomocy Społecznej.

- 9) Istnieje odsetek seniorów gotowych włączyć się w działania na rzecz lokalnej społeczności.

2.4 WNIOSKI OGÓLNE

Analizując zebrany materiał badawczy, można wysnuć wnioski pozwalające na stworzenie spójnego obrazu seniorów w Gminie Lubicz:

1. Zrealizowane badania społeczne można uogólnić.
 - Oba badania społeczne zrealizowane zostały w sposób pozwalający na wnioskowanie statystyczne.
 - Analiza sytuacji społeczno- ekonomicznej klientów pomocy społecznej po 56 roku życia objęła swoim zakresem pełną grupę badawczą tj. osoby spełniające kryteria istotne dla badania.
 - W zrealizowanym badaniu ankietowym próbę losową dobrano w taki sposób, aby umożliwić wnioskowanie statystyczne.
2. Sytuacja finansowa seniorów zamieszkujących Gminę Lubicz jest zła.
 - W 2015 r. 25,92% wszystkich korzystających z pomocy społecznej stanowiły osoby „56+”.
 - 29,7% wszystkich seniorów zamieszkujących Gminę Lubicz oceniło swoją sytuację finansową jako złą.
 - Zła sytuacja finansowa jest jedną z głównych przyczyn złego samopoczucia seniorów.
 - 43,02% klientów pomocy społecznej w wieku senioralnym osiąga dochód niższy od kryterium dochodowego. Sytuacja pozostałych klientów również jest trudna i wymagają oni wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej (z innych powodów, m. in. długotrwałej choroby, niepełnosprawności, bezrobocia i uzależnień).

- W skali gminy 15,3% seniorów osiąga dochód niższy od kryterium dochodowego.
 - 19,19% klientów pomocy społecznej w wieku powyżej „56+” pozostaje bez dochodu.
3. Seniorzy na terenie Gminy Lubicz w większości żyją samotnie.
- 39,53% klientów pomocy społecznej w wieku senioralnym prowadzi samodzielne gospodarstwo domowe, w tym 13,37% nie ma dzieci.
 - Ponad połowa seniorów na terenie gminy Lubicz żyje bez partnerów.
 - 28,7% seniorów z terenu Gminy Lubicz mieszka samotnie, 10% spośród nich nie utrzymuje bliższych relacji z rodziną.
4. Stan zdrowia seniorów jest zły.
- 36,10% seniorów na terenie gminy Lubicz określa swój stan zdrowia jako zły.
 - 72,67% klientów pomocy społecznej ma udokumentowaną ciężką lub długotrwałą chorobę, w tym 30% spośród nich jest osobami samotnymi.
5. Seniorzy w zdecydowanej większości nie mogą liczyć na wsparcie swojej rodziny.
- 28,6% seniorów z terenu gminy Lubicz nie może liczyć na pomoc członków swojej rodziny, zaś 12,6% nie wie czy może na takową pomoc liczyć.
 - 47,67% klientów pomocy społecznej w wieku senioralnym nie może liczyć na pomoc ze strony rodziny, a 30,81% spośród nich skarży się na występujące w rodzinie konflikty.
6. Osoby w wieku podeszłym oczekują pomocy w formie: finansowej, usług opiekuńczych i usług wspierających.
- 30% seniorów z Gminy Lubicz nie jest w stanie samodzielnie bez pomocy osób trzecich m. in. zrobić zakupów, pojechać do lekarza czy załatwić sprawy w urzędzie.

- 45,5% seniorów z Gminy Lubicz osiąga dochód do 1000,00 zł miesięcznie, wobec czego istnieje duże prawdopodobieństwo, że w przyszłości będą korzystać z pomocy finansowej tut. Ośrodka Pomocy Społecznej.
- Istnieje duże prawdopodobieństwo, że 50,58% klientów pomocy społecznej będzie kwalifikowało się do pomocy w postaci usług opiekuńczych.
- Istnieje duże prawdopodobieństwo, że 65,7% klientów pomocy społecznej będzie kwalifikowało się do pomocy w postaci usług wspierających.

7. Istnieje spora grupa seniorów zainteresowanych aktywnością zawodową.

- 18,4% spośród wszystkich seniorów z Gminy Lubicz jest zainteresowana jakąś formą aktywności zawodowej.
- 28,4% osób spośród wszystkich respondentów biorących udział w badaniu jest w wieku produkcyjnym.

8. Seniorzy zainteresowani są udziałem w zorganizowanych formach wsparcia, takich jak: udział w zajęciach sportowych (14,10%), udział w zajęciach dziennego domu pomocy społecznej (16,9%), udział w zorganizowanych wyjazdach turystycznych (22,4%), udział w zajęciach kulturalnych (30,2%).

III. Analiza SWOT środowiska lokalnego

W programie zastosowano analizę SWOT jako narzędzie identyfikacji i usystematyzowania mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń społecznego obszaru rodzin w gminie Lubicz.

JAKOŚĆ ŻYCIA SENIORÓW NA TERENIE GMINY LUBICZ	
<u>Mocne strony</u>	<u>Słabe strony</u>
- świadomość problemów dotyczących seniorów wśród władz samorządowych; - doświadczenie zawodowe pracowników ośrodka pomocy społecznej w pracy na rzecz seniorów; - gotowość pracowników instytucji pracujących w obszarze pomocy społecznej do udziału w różnych formach doskonalenia zawodowego; - dobrze przygotowana kadra ośrodka pomocy społecznej; - otwartość instytucji samorządowych i pozarządowych na pomoc seniorom; - rozwinięta na terenie gminy baza placówek wspierających lokalną społeczność m.in. świetlice środowiskowe; - bogata oferta spotkań kulturalnych i integracyjnych m. in. imprezy plenerowe, festyny i inne spotkania mieszkańców; - doświadczenie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na projekty aktywizujące zawodowo i społecznie; - zaangażowanie służb społecznych w poszukiwanie nowych rozwiązań w sferze polityki społecznej; - dobrze przygotowana dogłębna diagnoza środowiska seniorów na terenie gminy Lubicz;	- bierność i niska motywacja seniorów do aktywności; - osłabienie roli rodziny w społeczeństwie lokalnym, zanik rodzin wielopokoleniowych - osłabienie roli seniora w społeczeństwie, spadek autorytetu seniora; - niewystarczająco rozwinięta sieć opieki nad seniorami na terenie gminy Lubicz; - brak specjalistycznego transportu dla seniorów dostosowanego do ich potrzeb; - brak infrastruktury wspierającej seniorów - rozpad więzi rodzinnych i sąsiedzkich; - brak wystarczającej oferty usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, usług gospodarczych dla osób starszych oraz usług w systemie pomocy zmianowej i całodobowej; - brak instytucji wspierających osoby starsze (brak dziennych ośrodków wsparcia, brak Domów Pomocy Społecznej i innych ośrodków wsparcia); - słaby rozwój podmiotów ekonomii społecznej; - brak rozwiniętej sieci wolontariatu; - duża liczba seniorów korzystających z systemu pomocy społecznej zarówno z powodu złego stanu zdrowia, jak i złej sytuacji dochodowej; - długotrwałe korzystanie seniorów z systemu pomocy społecznej;

	- utrwalanie się modelu nieaktywnego stylu życia seniorów; - słabo rozwinięta idea samopomocniczości; - niewystarczająca współpraca pomiędzy instytucjami działającymi w obszarze wsparcia seniorów;
<u>Szanse</u>	<u>Zagrożenia</u>
- wzrost świadomości społecznej nt. starzenia się społeczeństwa i roli seniora w społeczności lokalnej; - wzrost kompetencji u osób pracujących z rodzinami; - rozwój usług i działań realizowanych na rzecz seniorów (w tym form aktywizacji społecznej, usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych oraz usług gospodarczych); - zwiększenie liczby podmiotów działających na rzecz seniorów w tym rozwój organizacji pozarządowych; - możliwość pozyskania środków zewnętrznych przeznaczonych na wsparcie seniorów; - realizacja projektów osłonowych i profilaktycznych dla seniorów; - funkcjonowanie w społeczności lokalnej świetlic środowiskowych wspierających aktywne postawy seniorów;	- brak wystarczającej oferty skierowanej do seniorów; - starzenie się społeczeństwa; - zwiększająca się skala zjawisk niepożądanych, wpływających destrukcyjnie na seniora, jego rodzinę oraz społeczność lokalną; - wzrost liczby rodzin o niskich kompetencjach opiekuńczych i społecznych; - niska motywacja seniorów do zmiany swojej sytuacji; - brak gotowości do podjęcia działań na rzecz seniorów ze strony rodzin oraz społeczeństwa lokalnego; - zanik więzi rodzinnych, wykluczenie seniora z rodziny i społeczeństwa; - zanikanie modelu rodziny wielopokoleniowej;

IV. Zasoby

Instytucje i organizacje realizujące zadania wpisujące się w zakres wspierania seniorów:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubiczu,
- Placówki służby zdrowia: NZOZ Prywatny Lekarz Rodzinny T. Ołtarzewski Grębocin, NZOZ „Moja Przychodnia” Grębocin, Lecznice CITOMED Lubicz Górny, NZOZ Prywatny Lekarz Rodzinny K. Kusz Złotoria, Gabinet rehabilitacji Grębocin, NZOZ Poradnia Rehabilitacyjna ReVita Lubicz Górny, Gabinet Rehabilitacji SALVITA Złotoria, Studio Fizjoterapii LIMFOMED Krobica,
- Świątlice Środowiskowe: w Grabowcu, Gronowie, Lubiczu Górnym, Lubiczu Dolnym, Gronowie, Złotorii,
- Kościoły – Parafie Katolickie: w Lubiczu Górnym, Lubiczu Dolnym, Gronowie, Złotorii, Grębowinie,
- Kluby Seniora: ARKA (Lubicz Dolny), Dolina Drwęc (Lubicz Górny), Lubiczanie (Lubicz Górny), Złota Jesień (Grębocin), Stowarzyszenie Kulturalne Pokolenia (Lubicz Dolny).

V. Adresaci programu

Adresatami programu są osoby powyżej 60 roku życia, mieszkańcy Gminy Lubicz korzystający ze wsparcia pomocy społecznej, zagrożeni wykluczeniem społecznym, niewydolni w gospodarowaniu własnymi zasobami, samotni, schorowani.

VI. Cel główny, cele szczegółowe

Stworzenie systemu wsparcia dla seniorów mieszkających na terenie Gminy Lubicz sprzyjającego prawidłowemu ich funkcjonowaniu i zabezpieczeniu podstawowych potrzeb poprzez rozwój usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych oraz usług gospodarczych. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu seniorów poprzez tworzenie oferty wydarzeń kulturalnych, sportowych i prozdrowotnych.

Cele szczegółowe

1. Poprawa sytuacji finansowej seniorów.
2. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i poczuciu osamotnienia seniorów.
3. Zwiększenie dostępności do usług specjalistycznych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych oraz sprzętu niezbędnego do opieki nad osobami niesamodzielnymi.
4. Zmniejszenie izolacji seniorów.
5. Zwiększenie poziomu zaspokojenia potrzeb kulturalnych, sportowych i integracyjnych.
6. Budowanie więzi rodzinnych i świadomości społeczeństwa na temat odpowiedzialności rodziny za seniora.
7. Podnoszenie umiejętności opiekunów w zakresie sprawowania opieki nad seniorem zależnym.

VII. Przewidywane efekty

Zakłada się, iż realizacja Programu Wspierania Rodziny w Gminie Lubicz na lata 2017-2020 znacząco wpłynie na poprawę funkcjonowania seniorów zamieszkujących na terenie gminy, w szczególności w zakresie:

- poprawy sytuacji materialno – bytowej seniorów,
- podniesienia poziomu świadomości społecznej na temat roli seniora w rodzinie i społeczeństwie,
- zapobiegania i ograniczania negatywnych konsekwencji wynikających z izolacji i wykluczenia społecznego seniorów,
- zwiększenia ilości dostępnych usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, usług gospodarczych,
- polepszenia funkcjonowania seniorów w rodzinie i społeczeństwie,

- propagowania postaw proaktywnych i prozdrowotnych wśród seniorów,
- zwiększenia dostępności do wydarzeń kulturalnych i sportowych.

VIII. Działania programu

Cel szczegółowy 1

Poprawa sytuacji finansowej seniorów

L.p.	Zadanie	Wskaźnik realizacji	Realizator	Termin realizacji
1	Objęcie wsparciem finansowym seniorów	- liczba osób objętych wsparciem finansowym przez GOPS w Lubiczu; - wysokość środków przeznaczonych na pomoc finansową dla seniorów;	GOPS	2017-2020
2	Realizacja projektów osłonowych, projektów socjalnych dotyczących budowania motywacji do aktywności zawodowej seniorów	- liczba zrealizowanych projektów osłonowych i projektów socjalnych; - liczba osób uczestniczących w projektach osłonowych i	GOPS	2017-2020

		projektach socjalnych;		
3	Realizacja kampanii społecznych dotyczących roli seniora na rynku pracy	- liczba zrealizowanych kampanii społecznych;	GOPS Urząd Gminy Lubicz Rady Sołeckie	2017-2020

Cel szczegółowy 2

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i poczuciu osamotnienia seniorów

L.p.	Zadanie	Wskaźnik realizacji	Realizator	Termin realizacji
1	Realizacja kampanii społecznych dotyczących roli seniora w społeczeństwie	- liczba zrealizowanych kampanii społecznych;	GOPS Urząd Gminy Lubicz Rady Sołeckie	2017-2020
2	Rozwój instytucji asystenta seniora	- liczba seniorów objętych asystenturą - liczba zatrudnionych asystentów seniora	GOPS	2017-2020
3	Zwiększenie dostępności seniorów do form wsparcia poprzez utworzenie placówek wsparcia dziennego dla seniorów lub powierzenie realizacji zadania w formie prowadzenia	- liczba działających placówek wsparcia dziennego dla seniorów z terenu gminy Lubicz; - liczba seniorów uczęszczających do w/w placówek;	GOPS Urząd Gminy Lubicz	2017-2020

	placówki wsparcia dziennego			
4	Zwiększenie dostępności seniorów do form wsparcia poprzez utworzenie grup samopomocowych	- liczba działających grup samopomocowych - liczba seniorów będących; członkami grup samopomocowych;	GOPS	2017-2020
5	Rozwój wolontariatu na rzecz seniorów	- liczba pozyskanych wolontariuszy; - liczba seniorów objętych wsparciem wolontariuszy;	GOPS	2017-2020
6	Umożliwienie seniorom kontaktu ze społeczeństwem poprzez uruchomienie środka transportu dostosowanego do ich potrzeb i możliwości („senior bus”)	- liczba osób korzystających z transportu dla seniorów;	GOPS	2017-2020
7	Utworzenie „Centrum Wsparcia Seniora”	- liczba seniorów biorących udział w zajęciach „Centrum Wsparcia Seniora”;	GOPS	2017-2020

Cel szczegółowy 3

Zwiększenie dostępności do usług opiekuńczych, gospodarczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w tym rehabilitacyjnych oraz sprzętu niezbędnego do opieki nad osobami niesamodzielnymi

L.p.	Zadanie	Wskaźnik realizacji	Realizator	Termin realizacji
1	Rozwój działań zmierzających do szeroko zakrojonej reorganizacji usług opiekuńczych m.in. poprzez wprowadzenie usług w systemie dwuzmianowym, zwiększenie elastyczności usług i dostosowanie ich do indywidualnych potrzeb klientów	- liczba seniorów objętych wsparciem w postaci usług opiekuńczych dwuzmianowych bądź innych; - liczba opiekunek środowiskowych świadczących usługi w systemie zmianowym;	GOPS	2017-2020
2	Wprowadzenie realizacji specjalistycznych usług opiekuńczych	- liczba osób objętych pomocą w formie specjalistycznych usług opiekuńczych; - liczba opiekunów świadczących specjalistyczne usługi opiekuńcze;	GOPS	2017-2020

3	Utworzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego	- ilość osób, które skorzystały z usług wypożyczalni; - liczba sprzętów pozyskanych do wypożyczalni;	GOPS	2017-2020
4	Wprowadzenie realizacji usług gospodarczych (tzn. drobne naprawy w gospodarstwie domowym, robienie zakupów, dostarczanie posiłków)	- liczba osób objętych pomocą w formie usług gospodarczych; - liczba osób świadczących usługi gospodarcze;	GOPS	2017-2020
5	Stworzenie bazy danych osób wykwalifikowanych do świadczenia usług gospodarczych, opiekuńczych, specjalistycznych dla seniorów	- ilość osób wykwalifikowanych w stworzonej bazie danych;	GOPS	2017-2020

Cel szczegółowy 4

Zmniejszenie izolacji seniorów

L.p.	Zadanie	Wskaźnik realizacji	Realizator	Termin realizacji
1	Organizacja samopomocy sąsiedzkiej	- ilość osób korzystających z samopomocy sąsiedzkiej;	GOPS	2017-2020

		- ilość osób udzielających samopomocy sąsiedzkiej;		
2	Organizacja teleusług i innych nowoczesnych form monitoringu senioralnego	- liczba osób korzystających z teleusług lub monitoringu;	GOPS	2017-2020
3	Realizacja szkoleń mających na celu zdobycie umiejętności kontaktowanie się z rodziną przez Internet	- liczba zrealizowanych szkoleń; - liczba osób objętych szkoleniami;	GOPS	2017-2020
4	Realizacja programu zniżkowego „Karta Seniora”	- liczba osób, które uzyskały „Kartę Seniora”; - liczba partnerów, którzy przystąpili do programu „Karta Seniora”;	GOPS Urząd Gminy Lubicz	2017-2020

Cel szczegółowy 5

Zwiększenie poziomu zaspokojenia potrzeb kulturalnych, sportowych i integracyjnych

L.p.	Zadanie	Wskaźnik realizacji	Realizator	Termin realizacji
1	Organizacja wyjazdów kulturalnych np. do kina, teatru	- ilość zorganizowanych wyjazdów; - ilość osób, które wzięły udział w zorganizowanych wyjazdach;	GOPS	2017-2020
2	Organizacja imprez okolicznościowych np. Wigilii dla osób samotnych	- ilość zorganizowanych imprez; - ilość osób, które wzięły udział w zorganizowanych imprezach;	GOPS	2017-2020
3	Organizacja spotkań na temat zdrowego stylu życia	- ilość zorganizowanych spotkań; - ilość osób, które wzięły udział w zorganizowanych spotkaniach;	GOPS	2017-2020
4	Organizacja spotkań o charakterze sportowym np. tenis stołowy, „piłkarzyki” stołowe, nordic-walking, szachy, warcaby	- ilość zorganizowanych spotkań; - ilość osób, które wzięły udział w	GOPS	2017-2020

		zorganizowanych spotkaniach;		
5	Organizacja „Spotkań z pasją” dla seniorów	- ilość zorganizowanych spotkań; - ilość osób, które wzięły udział w zorganizowanych spotkaniach;	GOPS Biblioteka Gminna	2017-2020
6	Organizacja Punktu Informacyjno – Prawnego, w którym seniorzy będą mogli uzyskać wiedzę z zakresu np. kredytów, testamentu, bezpieczeństwa	- ilość osób, które skorzystały z oferty Punktu Informacyjno - Prawnego	GOPS Urząd Gminy Lubicz	2017-2020

Cel szczegółowy 6

Budowanie więzi rodzinnych i świadomości społeczeństwa na temat odpowiedzialności rodziny za seniora

L.p.	Zadanie	Wskaźnik realizacji	Realizator	Termin realizacji
1	Organizacja kampanii społecznych podnoszących świadomość społeczną na temat odpowiedzialności rodziny za seniora	- liczba zorganizowanych kampanii; - liczba materiałów (ulotek, plakatów) wskazujących	GOPS Urząd Gminy Lubicz	2017-2020

		obowiązki rodziny względem seniorów;		
2	Organizacja pikników rodzinnych dla seniorów i ich rodzin	- liczba zorganizowanych pikników; - liczba osób biorących udział w piknikach;	GOPS	2017-2020

Cel szczegółowy 7

Podnoszenie umiejętności opiekunów w zakresie sprawowania opieki nad seniorem zależnym

L.p.	Zadanie	Wskaźnik realizacji	Realizator	Termin realizacji
1	Organizacja konferencji na temat sprawowania opieki nad seniorami	- ilość zorganizowanych konferencji; - ilość osób biorących udział w zorganizowanych konferencjach;	GOPS	2017-2020
2	Organizacja treningów umiejętności dla członków rodzin w zakresie sprawowania opieki nad seniorem	- ilość zorganizowanych treningów; - ilość osób, które wzięły udział w zorganizowanych treningach;	GOPS	2017-2020

3	Organizacja szkoleń dla osób, które chciałyby wykonywać zawód opieunki środowiskowej	- ilość zorganizowanych szkoleń; - ilość osób, które ukończyły szkolenie;	GOPS	2017-2020
---	--	--	------	-----------

IX. Źródła finansowania

Źródłem finansowania Programu Wspierania Seniorów są:

1. Środki własne gminy zaplanowane w planie finansowym Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubiczu, m.in. na pomoc społeczną i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie;
2. Dotacje z budżetu państwa, w szczególności środki pozyskane na realizację programów rządowych i programów konkursowych;
3. Środki pozabudżetowe, np. środki pozyskane ze środków Unii Europejskiej.

X. Monitoring i ewaluacja

Koordynatorem Programu Wspierania Seniorów w Gminie Lubicz na lata 2017-2020 jest Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubiczu. Koordynator będzie monitorował projekt poprzez zbieranie danych dotyczących realizacji poszczególnych zadań. W celu sprawnego monitoringu Koordynator zwoływał będzie spotkania robocze z udziałem podmiotów zaangażowanych w pracę na rzecz seniorów, w celu omawiania realizacji poszczególnych zadań i działań programu. Ewaluacja programu odbywać się będzie poprzez przedkładanie całorocznych sprawozdań z realizacji Programu Wspierania Seniorów w Gminie Lubicz Radzie Gminy Lubicz, wraz z rocznym sprawozdaniem z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubiczu

Uzasadnienie

Zgodnie z art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej do zadań własnych gminy należy: podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych.

Osoby starsze stają się jedną z najliczniejszych grup społecznych. Potrzeby i warunki życia tych osób wymagają podjęcia działań, które w sposób planowy i celowy wpłyną na poprawę ich sytuacji życiowej, zwiększą ich udział w życiu społecznym i samodzielność.

Program Wspierania Seniorów w Gminie Lubicz na lata 2017-2020 jest odpowiedzią na te potrzeby ustalone poprzez wnikliwą analizę sytuacji seniorów zamieszkujących Gminę Lubicz, którą przeprowadzono w dwóch etapach. W pierwszym etapie analizie poddano sytuację społeczno-ekonomiczną, zdrowotną, mieszkaniową i rodzinną osób starszych, korzystających z pomocy społecznej. W drugim etapie, opartym na badaniach ankietowych, analizie poddano sytuację rodzinną, zdrowotną i ekonomiczną ogółu seniorów mieszkających na terenie gminy, głównie niekorzystających z pomocy społecznej. Badania ankietowe dotyczyły także potrzeb i oczekiwań seniorów w szczególności w zakresie zorganizowanych form wsparcia. Zastosowana metodologia badań pozwala na uogólnienie uzyskanych wyników dla poziomu gminy Lubicz. Opracowana analiza pozwala zatem uznać, że potrzeby seniorów zostały rozeznane. Tym samym przyjęcie załączonego programu osłonowego uważam za zasadne.

Przewodniczący Rady Gminy

Hanna Anzel